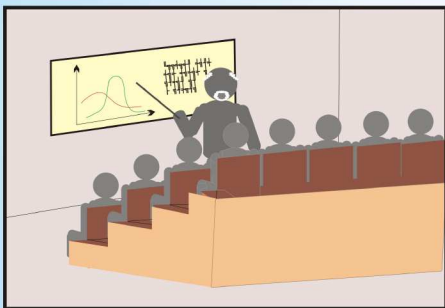
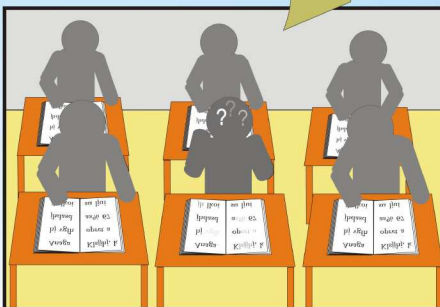
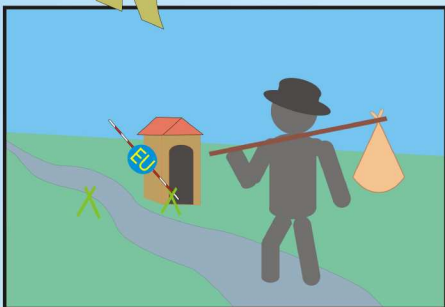

ÉSZT-BONTÁS

Dorogi Péter
Horváth Balázs
Kamuti Hajnalka
Sebők András

*Dorogi Péter, Horváth Balázs,
Kamuti Hajnalka, Sebők András*

ÉSZT-BONTÁS

Tartalomjegyzék

Dorogi Péter; Sebők András: A magyar ifjúság helyzete.....	3
Kamuti Hajnalka: A sokszínű, családbarát és befogadó felsőoktatásért.....	27
Horváth Balázs: „Diszek” migrációja az érdekvédelemben - jogalkotás és praxis.....	57

Dorogi Péter; Sebők András

A magyar ifjúság helyzete

Napjainkban egyre többet hallani azt, a magyar fiatal úgy, a magyar fiatal úgy... egyesek szerint hatalmas méreteket öntött a kivándorlás, mások szerint nincs probléma, csak felfedezik a világot, de vannak olyanok is, akik egyszerűen tagadják azt, hogy a magyar ifjúság valóban elhagyná szülőhazáját.

Hogy mi a valóság, annak kiderítése korántsem egyszerű feladat. 2012 végére a Kutatópont kft. készített egy átfogónak nevezhető tanulmányt (A Magyar Ifjúság 2012 kutatás), melyben megpróbálnak ezekre s az ehhez hasonló kérdésekre választ találni. Noha számos kutatás forog közkezen, a megfelelő kiválasztása nem egyszerű feladat, pláne nem, ha módszertani szempontból kell eldönteni, melyik a legmegfelelőbb az adott célra. A fent említett kft ezért (hosszas tanulmányozás után) az adott korcsoportra megfelelő, szakma által elvárt követelményeket teljesítő többlépcsős módszert választott, 8000 fős mintacsoporton.

A mintacsoport demográfiai adatai:

- 51% (4086) férfi
- 49% (3914 nő)
- Életkor:
  - o 15-19: 31 %
  - o 20-24: 34 %
  - o 25-29: 35 %
- Végzettségüket tekintve a megoszlás:
  - o legfeljebb 8 általános: 33 %
  - o érettségi: 42 %
  - o szakmunkás végzettség: 27 %
  - o diploma: 8 %

Még egy érdekes statisztikai adatot említenék meg, mely az anyagi helyzetre vonatkozik. a megkérdezettek (családjuk/saját anyagi helyzetére való tekintettel) az alábbi százalékos eloszlást mutatják:

- Gondok nélkül élők:	488 fő (7%)
- Beosztással kijövő:	2599 (35%)
- Épp, hogy kijövő:	2768 (38%)
- Hónapról-hónapra gondokkal küzdő:	1208 (16%)
- Nélkülözések közt élő:	318 (4%)

Nem nehéz belátni, hogy a fiatalok jelentős része (20%) anyagi gondokkal küszködik, túlnyomó része (73%) épp, hogy be tudja osztani a jövedelmét, s csak elenyésző (7%) az a réteg, akik tényleg kedvükre választhatnak például a képzések vagy kikapcsolódások között. Ez az életérzésre is kihatással van, s érdemes észben tartani: ahol létbizonytalanság van, ott az ember egy idő után másra vágynak. Az elmúlt években tapasztalható kivándorlási kedv részben vagy egészben magyarázható ezzel. Annyi bizonyos – az egyik fontos összetevője ez a mozgatórugóknak.

A tanulmány természetesen megemlíti, hogy ez szubjektív érzet. A statisztikák összeállítói gyakran elfelejtik, hogy a főre lebontott jövedelmek nem takarják pontosan azt, amit az egyes invidivumok éreznek, emiatt nagy eltérések lehetnek a tényleges jövedelem, és az egyén vagyoni érzete között.

Még egy területet vizsgáltak: a minta területi eloszlását. Itt megjegyezném, országos régiókra lebontva tökéletes heterogenitást mutat az eredmény, ezzel részletesebben nem is foglal-

koznék. Sokkal érdekesebb az a kérdés, amit feszeget: a család kérdésköre.

Családalapítás

A magyar fiatalok (a felmérés szerint) még nem vetették el a családalapítás gondolatát. A gondolkodás nagyjából az európai átlagnak megfelelő, számokban kifejezve: növekszik az egyedülállók aránya (12 év alatt 69-ről 72%), s csökken a házasságban élők száma (22-ről 10%). A fő különbséget azonban az jelenti, hogy a házasodási szándék jelenleg 63% körül van, s csak 8% utasítja el kategorikusan a gondolatot is. A nők kicsivel nagyobb (68%) arányban vállalkoznának az életre szóló kalandra, mint a férfiak (59%). Ez megfelel a nyugati trendeknek – de akkor miért csökken a házasságok száma mégis?

A fiatalok érzékenyek a változásra. Egy fiatalra hatalmas nyomás nehezedik: pályát választ, tanul, munkatapasztalatot próbál szerezni, esetleg munkába is áll (zsebpénz, tandíj, vagy családi okok miatt), s mindeközben párkapcsolatot próbál építeni. Miközben a munka világa pulzál, folyamatosan változó kihívásokat állít a delikvens elé, addig a fiatalnak a választása (főleg tanulmányokban) már meghatároz egy utat. S ha az adott régióban megváltoznak a feltételek, vagy ő is változik, vagy kénytelen költözni. utóbbi esetben a párkapcsolata megsínyli a változást, előbbi esetben se könnyű az együttélés valakivel. Jellemzően egy huszonévesnek több tönkrement kapcsolata volt már, szemben a nyugat európai trendekkel, ahol egészen fiatalon (18-22 évesen) házasodnak sokan. Magyarországon ebben az életkorban még aktív tanuló vagy pályakezdő az ember, se

anyagi, se szellemi kapacitása nincs arra, hogy családtervezésbe fogjon.

A csökkenő trendek a házasságkötésben azt mutatják, a fiatalok nem mernek életre szóló elköteleződést vállalni, bizonytalannak érzik a jövőjüket. Nagyon bátor az, aki ingoványra építkezik.

A felmérés szerint a válaszadók 15%-nak már van gyermeke. Átlagosan 21.5 éves korukban vállaltak gyermeket, de ami érdekesebb: a gyermekkel nem rendelkezőket megkérdezték, mikorra tervezik első gyermeküket. A válasz: 29 éves korukra. Megehetősen sok, sőt, ijesztően sok... ez is azt mutatja, hosszú éveket terveznek az anyagi háttérre, karrierépítésre fordítani (a legtöbbet hangoztatott indok, miért nem szeretnének gyermeket, sorban: anyagi okok miatt, túl fiatal hozzá, karrierépítés miatt, lakáskörülmények).

Érdekes, hogy a fiatalok túlnyomó része (79%) határozottan úgy érzi, a gyermek(ek) megléte növeli a boldogságérzetet, több, mint 50% szerint növeli a szexuális kapcsolatok minőségét, és a barátokkal való szociális kapcsolatra is kedvező hatással van. Tehát az okok egyértelműen anyagi/karrier tényezőkre vezethetőek vissza.

Felmerül a kérdés, mit lehetne tenni, hogy fellendüljön a családtervezés a fiatalok körében? Nem kedvezményeket kell bevezetni, hanem stabil jövőképet nyújtani az ifjúságnak. A kedv, szándék megvan, csak a körülmények eltántorítják a fiatal párokat (gyakran szét is zúzzák – ezen sorok írójának volt szerencsétlensége tapasztalni, milyen érzés másik városban, vagy országban élni szereteteinktől), akik lemondanak a közös

jövő tervezéséről. A szociális (család)politika egyértelműen hosszú távú stabilitást kell, hogy célozzon, mert a magyar fiatal elég értelmes ahhoz, hogy belássa: adókedvezményrel nem sokra megy, ha nincs munkája, vagy nem tud a szeretteivel lenni. Mint később látni fogjuk, a munkavállalásban, tanulásban is visszaköszönt ez a bizonytalanság.

Oktatás

Magyarországon a megkérdezett fiatalok 43%-a vesz részt valamilyen oktatási formában (a kérdőív nem terjed ki az esetleges munkahelyi tanfolyamokra vagy az önképzésre). Az elmúlt évekhez képest (2000: 34%, 2008: 46%), melyek emelkedő tendenciát mutattak, ez megtorpanásként érzékelhető. Trendről beszélni egyenlőre nem lenne szerencsés, de annyi bizonyos, hogy az oktatási rendszer átalakítása hatással van a tanulmányokra, s ha nem is tartósan változtatta meg a tanulási kedvet, egy átmeneti (vagy tartós) visszaesést generálhatott változásoktól való (klasszikusan kelet-európai) félelem.

Az életkori kategóriákba való betekintés már jóval inkább árnyalja a képet. Ha ezeket alaposabban megnézzük:

Életkori csoport	2000	2004	2008	2012
15-19	81%	81%	88%	88%
20-24	24%	38%	40%	38%
25-29	4%	12%	13%	9%

Kiderült, hogy a 19 év alattiak döntő hányada részt vesz a közoktatásban (nem szabad elfelejteni, az iskolakötelezettség

18 év volt, csak az idei évtől változott meg 16 évre, a kutatás idején ez még nem befolyásolta az eredményt). Az ezt követő korosztály (20-24) kevesebb, mint fele, 25 év felett pedig csak mintegy 10%. Az évek előre haladtával tehát csökken a hajlandóság a fiatalokban a saját maguk továbbképzésére, illetve elvégezve a képzéseket kikerülnek a munkaerőpiacra. Miközben a 2000-2008-as időszakban folyamatosan nőtt a képzésben részt vevő fiatalok aránya, addig 2012-re ez a tendencia megtorpanni látszik. A 15-19 éves korosztályban nem történt változás, míg a 20-29 évesek közt szignifikáns, 5%-os csökkenés tapasztalható (a minta nagyságát figyelembe véve ez 8000 megkérdezett esetén 400 fő!).

A tanulmány érdekessége, hogy az apa iskolai végzettsége még mindig nagyban befolyásolja a gyermek végzettségét. Ahol a szülőnek diplomás végzettsége van, ott legalább 73%-a a fiataloknak legalább érettségivel rendelkezik. Ahol a szülő iskolai végzettsége legfeljebb 8 általános, ott a gyermekek körében legfeljebb a szakmunkás végzettség dominál (83% esetében az ilyen szülők gyermekei közül). Valószínűsíthetően az anyagi körülmények, a maguk előtt látott példa, s a motiváció hiánya okolható ezért a jelenségért.

Mindenképpen fontos lenne a képzést erősíteni, hiszen egyrészt a nyelvtudással, képzettséggel rendelkező munkaerő vonzza a befektetéseket, s segíti a meglévőket, másrészt a családpolitika is hatékonyan támogatható a képzettségre épített hosszú távú stratégiákkal. Amit fontosnak tartok kiemelni: a tankötelezettség leszállítása nem biztos, hogy szerencsés lépés volt: egy gimnáziumi képzésben részt vevő fiatal, ha 16 évesen kikerül, munkába kell, hogy álljon. 18 évesen már elegendő időt töltött el a képzésben ahhoz, hogy megpróbálja a befejezé-

sét, s érettségivel, szakmunkás végzettséggel jóval szélesebb rétegben férhet hozzá potenciális munkahelyekhez (a későbbi továbbképzéshez szükséges alapokról nem is beszélve). Ezt a koncepciót tehát újragondolásra érdemesnek tartom.

Továbbtanulás

Napjainkban az egyik legkedveltebb téma – hallani jót is, rosszat is ezzel kapcsolatban. Mindenkinnek vannak ötletei, elképzelései, az aktuális átalakításokat hol ostorozzák, hol méltatják. Nézzük a számok tükrében, hogy vélekedik az „egyszerű deák” erről a kérdésről.

Az első, legszembeötlőbb dolog, ami sokaknak ismerős lehet: a fiatalok továbbtanulási kedve szoros összefüggésben van az elvégzett tanulmányokkal. Míg a 8 általánost (vagy kevesebbet) végzetek kevesebb, mint fele szeretne a jövőben képzésben részt venni, addig ez a szám fokozatosan csökken, s a diplomásoknál vesz újabb fordulatot, s emelkedik 31% körülre. A továbbtanulni vágyók mintegy 61%-a a jobban fizető állás reményében törekszik a jobb végzettség elérésére, s harmaduk (31%) válaszolta azt, hogy felsőfokú képzettség nélkül nincs esély a normális életre – ez a magas arány mindenesetre aggasztó, ha belegondolunk, hogy háromból egy fiatal szerint csak diplomával lehet érvényesülni.

Nyelvtudást tekintve nem rossz az összkép: a megkérdezettek 59%-a beszél valamilyen nyelvet. A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 27%-a, míg a diplomások 95%-a elsajátított valamilyen idegen nyelvet. A legjellemzőbb az angol

(80% a nyelvtudással rendelkezők közt), de a német is népszerű (45%).

A fentiek is jól szemléltetik, hogy a fiatalokban nagy potenciálok rejtőznek. A nyelvtudás, a tanulási készség adottak, s elsősorban a szülők és a környezet nyomására folytatják tanulmányaikat vagy próbálnak munkába állni.

Munkavállalás

A megkérdezettek 42%-a a tanulást tekinti fő foglalkozásnak, míg 39%-a valamilyen (bejelentett vagy nem bejelentett) munkát végez fő tevékenységként. Ennek a 39%-nak 89%-a alkalmazott, s csak 4%-a önálló vállalkozó – nem igazán beszélhetünk széles rétegről kik szerencsét próbálnának saját vállalkozással.

A megkérdezettek 59%-nak már volt olyan munkája, melyért valamilyen fizetést kapott (a tanulmány megemlíti, hogy a megelőző évek kutatásaiban 69% volt ez az arány, tehát szignifikáns visszaesés tapasztalható).

Nagy meglepetése a tanulmánynak, hogy átalakulni látszik egy nagyon erősnek hitt tendencia: az eddigi években a fiatalok jellemzően szűkebb (közeli rokon, család) ismerősi rétegtől kértek segítséget, esetleg távolabbi ismerősöktől, barátoktól. Mára azonban ez az arány leesett 35% alá, s csak minden negyedik fiatal kér segítséget barátaitól. A többség azonban egyedül, vagy valamilyen közvetítőn keresztül próbálkozik.

A munkát vállaló réteg közül 79%-nak már volt legalább 3 hónapig tartó munkája, s a fiatalok 50%-a szünetidőben, 26%-a tanulás mellett is vállal valamilyen munkát. Ez megfelel a korábbi magyarországi trendeknek, viszont aggasztó az elhelyezkedés lehetősége: míg 2009 előtt (gazdasági válságot megelőző időszak) a fiatalok 61%-a 3 hónapon belül talált állást, addig mára ez 56%-ra tehető, s sajnos csökkenő a tendencia. Iskolázottságtól függően hosszabb-rövidebb lehet az eltelt idő, de jellemzően 5,3 hónap míg valaki munkát talál.

Ha az adatok mögé nézünk, ez a szám már korántsem ennyire biztató. Átlagosan a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezőknek megközelítőleg 12 hónapig tart míg el tudnak helyezkedni, ugyanez az érték a szakmunkás végzettséggel rendelkezők közt már „csak” 5,9 hónap, az érettségizettek már kedvezőbb helyzetben vannak: nekik csak 5,4 hónapot kell várniuk átlagosan. Végül a „nyertesek” a diplomások: röpké 4,8 hónap s el is kezdhetik a munkát. Ez a tendencia az előző évekhez képest romló irányt mutat, ami az európai helyzetet figyelembe véve nem meglepő. Mégis, egy fiatal számára nem vigasztaló ha trendekkel jövünk, neki a megélhetése, az anyagi biztonság, a kezdéshez szükséges anyagiak előteremtése a fontos. Így ezek az adatok alátámasztják, miért csökken a családalapítási hajlandóság.

A kutatás megállapította., hogy a magasabb végzettséghez kötődő munkahelyek sokkal nagyobb biztonságérzetet adnak, mint az alacsonyabbak. A megkérdezettek közel negyede volt már munkanélküli, legkevesebb arányban ismét a magas végzettségűek dicsekedhetnek. S hogy miért szűnt meg a legutóbbi munkahely? Változatos okai vannak, legtöbbször:

visszament tanulni (23%)
lejárt a szerződése (19%)
gyermeket vállalt (14%)
felmondtak neki (12%)

Mint ebből is látható, a folyamatos fluktuáció igen kedvezőtlen hatással van a fiatalokra. Jellemző a túljelentkezés egy munkakörre, s kedvezőtlen körülmények esetén (mely hátráltatja a teljes értékű munka végzésében, például: betegség, gyermek születése, stb) a munkáltatók könnyebben megválnak a tapasztalatlan, olcsó, s könnyen pótolható munkaerőtől.

A feketemunka tekintetében igen kedvező a helyzet: csupán a megkérdezettek egyharmada találkozott a gyakorlatban feketemunkával, a többiek még nem éltek át zsebbe való fizetést. A szigorodó ellenőrzések figyelembe vételével ez érthető, s mindenképpen értékelendő jelenség.

Összegezve: Magyarországon jelenleg a fiatalok kilátása nem túl kecsegtető. Saját bevallásuk szerint a munkavállalásra nem túl nagy esélyük van, s az alacsonyabb végzettségűek körében ez az arány nagyobb (szintúgy a feketemunkával való találkozás). Kellemetlen, hogy a diplomások is erről számolnak be (habár kisebb mértékben), ami azt mutatja, a lehetőségek szűkülnek a munkaerő-piacon, s ez minden végzettségi kategóriában megmutatkozik. Ez komoly gondokat okozhat, mint az a következő fejezetben kifejtésre kerül.

Nemzetközi migráció

2011 végén több EU ország is megnyitotta a kapuit a magyar munkavállalók előtt. Ez azt jelenti, jóval könnyebb legálisan munkát vállalni külföldön. Mégis, az az arány, ami a felmérésben jelentkezik, túl magas: a magyar fiatalok 49%-a, tehát fele tervezi hogy valamikor munkát vállal külföldön. A külföldön tanulni vágyók aránya átlagosan 10%, a 15-19 éves korosztályban ez eléri a 14%-ot (hiszen elsősorban ők vannak a tanulmányaik elején-közepén).

A legnépszerűbb országoknak a már-már klasszikusnak számító hármas: Anglia, Németország, Ausztria bizonyult. Csak a megkérdezettek 27%-a nyilatkozott úgy, minden körülmények közt Magyarországon képzelel el a jövőjét.

Az okok közt elsősorban a jobb megélhetés dominál. Közel 66%-a a megkérdezetteknek ezt jelölte meg mint egyik fontos indok, tehát az abszolút többségnél megjelenik ez az érv. A nyelvtanulás, a tapasztalatszerzés, a karrier csak 20-20%-nál játszik közre az összes válaszadók közt. Ezek alapján kijelenthető, elsősorban a rossz anyagi körülmények, a kilátástalan jövőkép a mozgatórugó, nem pedig a tapasztalatszerzés (habár utóbbi is szerepet játszik).

A visszatartó erő közt a fiatalok családhoz való ragaszkodását emeli ki a tanulmány. Ha a családtagjaik az országban tartózkodnak, az ifjú nem szívesen hagyja hátra őket. Ha pedig legalább egy családtagja külföldön él vagy dolgozik, az nagyban növeli a migrációra való hajlandóságot. A tapasztalatlanság vagy a nehézkes ügyintézés nem jelenik meg visszatartóként, s

a megkérdezettek 36%-a akkor se maradna, ha Magyarországon megfelelőek lennének az életkörülmények. Ez arra utalhat: a probléma nem új keletű, s az utóbbi évek csak felgyorsították, lökést adtak a meglévő jelenségeknek. Átfogó ifjúságpolitikára lenne szükség, hosszú, ciklusokon átívelő megoldásokkal, hogy a kedvezőtlen életérzést s tendenciákat meg lehessen fordítani.

Szabadidő

A megkérdezett fiatalok 8%-ának semmilyen szabadideje sincs, további 4% pedig a hétvégéit is kötelező teendőivel tölti. Ha utánaszámolunk, hogy 1% megközelítőleg 80 ember, ezek óriási tömegeket jelentenek. Egy átlagos fiatal jelenleg (a felmérés adatai szerint) olyan 3,5 óra szabadidővel rendelkezik naponta.

Jellemzően ezt az időt (a saját bevallásuk szerint) otthon vagy barátok körében töltik el szívesen. Jóval kisebb arányban, de szóba kerültek a rokonok, a természetben való kikapcsolódás is, a többi szórakozási formát kevesebb, mint 5% említette meg. A hétköznapi s hétvégék felhasználása meglehetősen hasonló arányokat mutat, ezek a preferenciák nem változnak ezen időszakokban sem.

Nem meglepő módon az első helyre a szabadidős elfoglaltságokban a számítógépezést tették. A tévénézés, barátokkal való kikapcsolódás szintén magasan rangsorolt (a megkérdezettek fele megemlítette ezt a három időtöltést). A zenehallgatást, olvasást, sportolást már csak negyedük, míg a többi tevékenységet annyian se említik.

A fiatalok 75%-nak van valamilyen baráti társasága akikkel az idejüket eltölthetik, s sokan megemlégették a szórakozóhelyet, vendéglátó helyeket mint törzshelyek. Ami meglepetésre adhat okot: a kifejezetten ifjúsági helyek kevesebb, mint 6%-ot tesznek ki a válaszadók körében.

Nethasználati szokások

Az alábbi eszközzel rendelkezők (%)	2000	2004	2008	2012
Számítógép	29	57	79	80
Internet	9	24	40	74

Az elmúlt években tapasztalható élénk fellendülés az otthoni számítógép és internet használatban megtorpanni látszik. A fiatalok döntő többsége ismeri s használja is rendszeresen ezeket a felületeket.

A kommunikációs eszközök közül az okostelefonok (s a mobiltelefonok általában) mutatják a legjobban a különbségeket. Míg a tehetősebb réteg mintegy felének okostelefonja van, addig a szegényebb rétegből származók 40%-a mobiltelefonnal se rendelkezik.

A közösségi oldalakat a fiatalok kétharmada látogatja (vagy tagja), s ez a tendencia a fiatalabb korosztályok esetében szignifikánsan nő. Ráadásul a fiatalabb korosztályok a normális szerepkörön (kapcsolattartás régi ismerősökkel, barátokkal)

mind többször használja egyéb feladatokra is (hirdetések, segítségkérés, egyéb).

Ezek a trendek azt mutatják, a fiatalok körében továbbra is rendületlenül hódítanak az elektronika nyújtotta lehetőségek. A kapcsolattartás a személyes találkozásokról lassan eltolódik a virtuális világ irányába. Ez részben a kényelemmel, részben az időhiánnyal magyarázható.

Sportolási szokások

A 2000-es években a fiatalok 33%-a végzett rendszeres testmozgást. Ez az érték 2004-re 41%-ra ugrott, majd ettől az évtől kezdve fokozatos csökkenésen ment át. 2008-ban már csak 38%, 2012-ben pedig 35% vallotta magát rendszeresen aktív sporttevékenységet végzőnek. Az évek folyamán tehát erőteljes csökkenés indult be.

Az anyagi helyzet továbbra is erősen megosztja a fiatalokat. Akik gondok nélkül élnek, azoknak a 52%-a végez aktív sporttevékenységet, ugyanez az arány a hétről-hétre gondokkal küszködők és a nélkülözők közt 28% és 18%.

A fő okok közt, melyet a sportolással kapcsolatban említeneek, az alábbiak szerepeltek (az összes megkérdezett közt, %-os eloszlásban. Egy ember több választ is adhatott):

- edzett legyen 61%
- egészséges legyen 48%
- jó legyen a közérzete 33%
- örömet okoz 30%

- társaság kedvéért 25%
- jól nézzen ki 22%
- fogyni szeretne 9%
- szülői nyomásra 3%
- egyéb 2%

Általánosságban elmondható: a sportot végző fiatalok jobban meg vannak elégedve az alakjukkal, s jobb közérzettel rendelkeznek, valamint az elhízottak aránya is kisebb, mint a sportot rendszeresen nem végző társaik esetében. Szintén kimutatható a különbség a nők s férfiak közt: általánosságban a nők kevésbé elégedettek az alakjukkal és a közérzetükkel, mint a férfiak.

Szenvedélyek

A magyar fiatalok naponta többször isznak csapvizet, ásványvizet, s a kávé az harmadikként, melyet legalább naponta fogyaszt a megkérdezettek legalább 50%-a.

A kutatás szerint a fiatalok 53%-a állította, hogy nem fogyasztott alkoholt az elmúlt egy évben, míg 13%-uk mondta azt, hogy hetente rendszeresen iszik. Érdekessége a kutatásnak, hogy nemek szerinti lebontásban is felvázolja a helyzetet, melyből kitűnik hogy néhány százalékponttal ugyan, de a férfiak közt nagyobb arányban találhatóak meg a rendszeres vagy alkalmankénti ivók, mint a nők között.

A fiatalok megközelítőleg kétharmada sohase dohányzott, vagy már leszokott. 36 százaléuk legalább hetente, de in-

kább naponta rágyújt, ami nem szignifikáns növekedés az előző évekhez képest.

Az életkor szerinti lebontásban: 15-19 év között megközelítőleg 30%-uk gyújtott már rá, míg a másik véglet, a 25-29 évesek 47%-a. Itt is megfigyelhető a nemek közti eltérés: a lányok 69%-a sose dohányzott, míg a férfiak esetében ez az érték mintegy 10%-al alacsonyabb.

Az iskolai végzettség szintén jelentősen befolyásolja a dohányzási szokásokat: a szakmunkás végzettségűek közt mintegy a fiatalok fele, míg a diplomások közt mintegy nyolcada gyújt csak rá rendszeresen.

A kábítószer fogyasztás is önkitöltésen alapult: jelentős, csökkenő tendencia mutatkozik a droghasználók körében, mind a könnyű, mind a nehézdrogok esetén. Nagyjából fele annyian próbáltak ki valamilyen drogot életükben 2008-hoz képest (pl marihuana 12%-ról 6%-ra esett vissza), illetve a „van-e olyan ismerőse, aki használt már bármilyen drogot” kérdésre is 22% igen érkezett, a négy évvel ezelőtti 32%-hoz képest.

A kutatás alapján összességében megállapítható, hogy a fiatalok körében az élvezeti cikkeknel jelentős, csökkenő tendencia mutatkozik, míg a kávé rendületlenül tartja magát. Talán a változó, családon belüli pénzügyi helyzet a felelős a tendenciáért, esetleg a negatív tapasztalatok, vagy a megváltozott jogi szabályozás (például a kábítószeresek esetében szigorodott a büntetési tétel).

Politikai attitűdök

A fiatalok esetében a „jó állampolgárra” jellemző vonások a következők (legalább 50% jelölte meg a válaszadók közül):

- Fizesse meg az adókat és járulékokat (86%)
- Mindig tartsa be a törvényeket és az előírásokat (84%)
- Másokétől független, önálló véleményt alkosson (77%)
- Szavazzon a választásokon (71%)
- Tájékozott legyen a lakóhelyét érintő ügyekben (közügyekben) (68%)
- Támogassa a nálánál rosszabb körülmények közt élőket (68%)
- Tájékozott legyen az országos közügyekben (67%)
- Aktívan vegyen részt a lakóhelyét, közösségét érintő ügyekben (61%)
- Aktívan tevékenykedjen önkéntes szervezetekben (58%)

A fiatalok értékrendje eléggé beszűkül középre, a többség közepes értéket adott meg a skálán. A szélsőségesebbnek mondható értékek közt viszont dominál az emberiségben gondolkodók 29%-a a nemzeti öntudat 19%-val szemben, ahogyan a mérsékeltnek vallók 31%-a a magukat radikálisnak mondók 14%-val szemben. 22% inkább jobboldalinak, 17% pedig inkább baloldalinak mondja magát.

Magyar identitásukra a fiatalok túlnyomórésze büszke. A megkérdezettek mintegy 71%-a szereti az országot, 63%-uk

kifejezetten büszke magyarságára. Arra a kérdésre, hogy „Magyarország a legjobb ország, ahol élni lehet”, már komolyabb megosztottság jelentkezett: 26% negatív, 27% semleges, 36% pozitív gondolatokkal viseltetik ez irányba. Viszont közel 60% szeretné életét Magyarországon leélni.

Az Európai Unióval szemben a vélemények nem túl jók: csak 20% érzi úgy, hogy az ország s az állampolgárok javára vált a csatlakozás, míg 30% szerint inkább hátrányos volt.

A demokrácia vagy diktatúra kérdéskörben stabil maradt a 40% demokráciapártiak aránya, s csökkent a diktatúrára szavazók aránya (5%). Viszont növekedett a rejtőzködők, vagy a választ megtagadók aránya.

Ha arra kérdezzük rá, az előző (szocializmus) rendszer vagy a mostani (demokrácia) jobb-e, akkor 4 év alatt elmozdulás figyelhető meg a szocializmus irányába. A szórakozás, a szabadságjogok tekintetében a többség még mindig a demokráciát tartja jobbnak, de több mint 70% szerint jobbak voltak a lakáshoz jutás lehetőségei, a szociális biztonság, a megélhetés vagy a munkához való jutás lehetőségei az előző érában.

Általánosságban elmondható: a fiataloknak már (az elvárhatóan) kialakult értékrendjük van, melyben a klasszikus, demokratikusnak tartott szempontok dominálnak. Büszkéek magyarságukra, de érzik az aggasztó helyzetet. Az Unió csatlakozás már nem egyértelmű megítélésű esetükben, s a szocializmus egyes intézményrendszereit jóval pozitívabbnak értékelik a mostani berendezkedésnél. Alapvetően a nacionalista nézetek se állnak távol tőlük, bár erősen megosztott a korcsoport ebben a kérdésben.

Az ifjúság legégetőbb problémái

Következzen egy Top10-es lista arról, mit éreznek a fiatalok jelenleg a legaggasztóbb problémának:

1. Kilátástalan, bizonytalan jövő
2. Munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek
3. Céltalanság, nem tudják, mit akarnak
4. Létbizonytalanság
5. Bűnözés
6. Drogok, kábítószeres elterjedése
7. Pénztelenség, szegénység, elszegényedés
8. Alkohol terjedése
9. Fiatalok általános helyzete
10. Szülőktől való függés

Ebből a listából szembeötlő, hogy mind a 10 helyre az életkörülményekkel kapcsolatos tényezők kerültek, olyanok, mint sportolási lehetőségek, egészségtelen életmód, csak jóval hátrább végeztek. A fiatalok alapvetően tehát nincsenek kibékülve a jelenlegi környezetükkel, s aggasztónak találják azt a tendenciát, mely felé a gazdasági vagy társadalmi környezet tart (ez egyébként régebbi kutatások esetében is hasonló volt).

Összefoglalás

Az „átlagos” magyar fiatalról tehát elmondható: 55%-uk végzettsége legfeljebb az érettségi, szakmunkás végzettséggel 27%-uk rendelkezik. Anyagi hátterét tekintve a jelentős ré-

szűk épp hogy, vagy beosztással ki tud jönni a pénzből, de közel 20%-uk gondokkal küzd.

A fiatalok követik az európai trendet a családalapítás gondolatát tekintve, de a házasságban élők száma csökken. Ez az aggasztó anyagi helyzetnek s a létbizonytalanság érzésének köszönhető.

Az életkor előre haladtával csökken az oktatásban résztvevők aránya, ami azt mutatja, érettségi után sokan munkába állnak (erre utal a csökkenő végzettségi adat is). Ez megint csak az anyagi helyzetre vezethető vissza – sok fiatal kénytelen munkába állni, ahelyett, hogy képességeit kamatoztatná valamilyen szakon.

Sok fiatal (ennek ellenére, vagy ennek hatására, mindenki döntse el belátása szerint) még mindig igen sok fiatal beszél idegen nyelvet, a megkérdezettek közel kétharmada. Elsősorban (80% felett) az angol nyelvet jelölték meg.

A munkában elsősorban alkalmazottak a fiatalok, s nagyon sokan szünidőben dolgoznak, kevesebben tanulás mellett is. Jellemzően több, mint 3 hónap kell mire egy fiatal állást talál, átlagosan 5,3 hónap jött ki a kutatásból. Igen nehéz a helyzet, de a feketemunka (a kutatás elkészítésének pillanatában) viszszaszorulóban volt, csak a fiatalok egyharmada találkozott vele.

A migrációs hajlam ennek köszönhetően magas, csak negyede nyilatkozott úgy a megkérdezetteknek, hogy mindenképpen az országban képzelel el a jövőjét. Elsősorban a megélhetésre hivatkoznak, akik a távozás mellett tették le a voksukat, s

elsősorban a nyugati országok (Anglia, Németország, Ausztria) a célok. Csak a család jelenik meg, mint visszatartó erő.

Szabadidejüket a fiatalok a barátaikkal töltik, vagy számítógép előtt ülnek, a sportolás vagy olvasás alig negyedüknél jelentkezik. Jellemző módon az anyagi helyzetük is erős hatással van erre: a jobb anyagi helyzetűek többet sportolnak, mint kevésbé szerencsés sorstársaik. Ez alapvetően az önértékelésben is segít: akik aktív sortot üznek, jobban meg vannak elégedve alakjukkal.

A szenvedélyek közt visszaesés tapasztalható: kevesebben isznak, dohányoznak, mint négy évvel ezelőtt, s a kábítószer fogyasztásban is visszaesés tapasztalható. Egyedül a rendszeres (napi) kávéfogyasztás mutat növekvő trendet.

A mai fiatal alapvetően demokratikus keretekben gondolkodik, s fontosnak tartja az adófizetést, a törvények betartását, s a közügyek iránt való érdeklődést, mint állampolgári vonásokat. Túlnyomórészüik büszke a magyar identitására, de az Európai Unióval szembeni megítélés már nem túl kedvező, közel harmaduk szerint rosszabb, mint volt, s csak negyedük érzi úgy, az Unió jót tett az országnak.

A szocializmussal szembeni egyfajta nosztalgiahangulat a fiatalok körében is érezhető, csak a szórakozás s a szabadságjogok kategória az, ahol egyértelműen a demokráciát tartják „nyerőnek”, minden más tényezőben az elmúlt rendszert preferálják.

Végezetül: a fiatalok helyzete nem túl jó (a saját bevalásuk szerint) Magyarországon. Sokan nélkülöznek, vagy kény-

telenek munkát vállalni, ami nem is megy zökkenőmentesen. Azok a kikapcsolódási formák, vagy egészségügyi szokások, melyek pénzt igényelnek, visszaszorulóban vannak, s a migrációs hajlam is nőtt, holott a többségük szereti az országot, s büszke magyarságára. Mindez azt mutatja: komoly, strukturális gondok vannak, alapvető létbizonytalansággal s kilátás nélküli helyzetekkel, melyek valósággal elüldözik az ifjakat. Ha nem születik egy átfogó, alapjaiban reformáló, hosszútávú (!) intézkedés csomag, nagyon sok fiatal tehetséget veszthet el az ország, nagyon gyorsan.

Kamuti Hajnalka

**A sokszínű, családbarát
és befogadó felsőoktatásért**

Mottó:

„A gyermekvállalás minden nehézsége mellett is meglévő boldogságérzet, a család és a jó párkapcsolat a lelki-fizikai egészség megőrzésének egyik legfontosabb – a társadalom jobbításának pedig legfőbb eszköze.”

1. Generációk

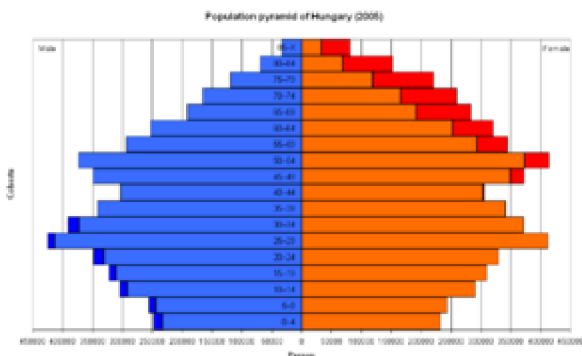
Grétimnek

A napokban ünnepeltük az 1 éves születésnapodat, de már fogantatásod pillanatától elég felnőttnek érzek ahhoz, hogy a Sehány éves kisleány (Marie-Claude-Moncheau) történetén kívül és az anyagi javakon túl valami mást is örökül hagyjak Neked: sajátos korleírást, melyben születélt és válaszul egy kezdeményezést...

Nagyszüleid Ratkó-gyermekek, Édesapád és jómagam Ratkó-unokák vagyunk, következésképpen Ratkó-dédunokaként javítod a születési számokat Magyarországon, 2012-ben.

*/*A **Ratkó-korszak** a Ratkó Anna 1949 és 1953 közötti népjóléti, majd egészségügyi miniszterségének, illetve tágabban az 1950 és 1956 közötti félétizednek a népesedéspolitikára utaló elnevezése. Az abortusztilalom és a gyermektelenségi adó miatt a természetes szaporodás üteme ezekben az években jelentősen nőtt. A terhesség megszakítás tilalmát 1956 júniusában oldották fel, a gyermektelenségi adót pedig az 1956-os forradalom után törölték el. Az ebben a félétizedben született generációt Ratkó-gyerekeknek hívják. A 2000-es évek harmincévesei az úgynevezett Ratkó-unokák, a Ratkó-gyerekek gyerekei. Szüleik korosztálya rendkívül népes volt, és részben a sok, családra vágyó fiatal, részben a harminc éve életbe léptetett születésösztönző intézkedések következtében az 1974-es és az 1975-ös év demográfiai csúcsot hozott.*

„Ratkó-gyerekek” és „Ratkó-unokák”

A Ratkó-gyerekek és unokák Magyarország korfáján*/ **forrás:** hu.wikipedia.org/wiki/Ratkó-korszak

Egy másik csoportosítás szerint a hajdani nagygeneráció (vagy veterán generáció az 1920 és 1930 között születettek) után 1946-tól 1964-ig tartott a baby-boom korszak, az 1965 és 1979 közöttiek az X, a 1980-1995-ösök az Y, az 1996 után születettek pedig a Z generáció tagjai.

2. Hazai helyzet a születésszámok tekintetében

Születésszáma alapján azonban világviszonylatban is a legalacsonyabbak közé tartozik a magyar termékenységi ráta, 2011-ben 1,24 volt az egy nőre jutó átlagos gyerekszám (termékenységi ráta).

/*A teljes termékenységi arányszám (TFR, *Total Fertility Rate*) a szülőképes korú (15-49) női népességre jutó születek átlaga. A népesség középtávú fennmaradásához a rátának el kell érnie vagy megközelítenie a 2,1-es szintet, ugyanis ebben az esetben biztosított a populációban a két szülő, az idő előtt elhunytak és a nem szaporodóképes egyének pótlása. 1,3-es érték alatt a népesség gyors ütemű fogyása, teljes eltűnése, asszimilációja valószínűsíthető.*/ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Teljes_termékenységi_arányszám

Spéder Zsolt és Kapitány Balázs demográfusok, *Demográfiai portré, 2012* című kiadványa alapján megjegyzendő, hogy a hazai termékenységben nagyok a területi különbségek. Négy helyen, a Bodrogi, az Abaújhegyközi, az Edelényi és az Encsi kistérségben kettő fölött van az egy nőre jutó gyermekszám, míg az ország területén elszórva van hat olyan kistérség, ahol az egyet sem éri el (pl. Tokaji, a Békéscsabai vagy a Kőszegi kistérség).

A másik újdonság, hogy 2010 volt az első olyan év, amikor a diplomás nők voltak a legtöbben a gyereket vállalók között (33,5 százalék), őket az érettségizett (31,8 százalék), majd a szakmunkásképzőt, illetve csak általános iskolát végzettek (31,5 százalék) követték. Nyilván ez abból fakad, hogy az 1970-es években született Ratkó-unokák felsőoktatásban eltöltött éveik és karrierépítésük után képesek arra, hogy lélekszámukból adódóan most, akár egy-két gyereket vállalva kisebb baby-boomot váltsanak ki, mi sem bizonyítja ezt, minthogy ezen 35-42 éves korosztály termékenységi rátája a legmagasabb.

Jellemző tendencia továbbá, hogy a házasságon kívül született gyerekek száma immár 42 százalék.

És hogy hogyan gondolkoznak a magyarok a gyermekvállalásról? Sokkal több gyerekre vágnak, mint amennyit vál-

lálnak? A kilencvenes évek közepén még nagy volt a differencia: átlagosan 2,28 gyerekre vágytak, de csak 1,6 született. Később csökkenni kezdett a különbség, a kétezres évek elején 2,06 gyerek helyett 1,3 született, mostanában pedig már csak 1,9 a vágyott átlagos gyerekszám és 1,24 születik.

3. Mivel magyarázzák a szakemberek az alacsony termékenységet?

Sokan, sokféleképpen pl.

- Magyarország most éri utol a nyugati országokat a gyermekvállalás későbbi életkorra tolásában.
- Tanulmányi idő kitolódása.
- Társadalmi szerepek megváltozása: egyre több nő vállal jelentős feladatot a munkaerőpiacon, karrierépítés.
- Gyermek mellett mindkét szülőnek nehéz munkát vállalnia, kisgyermekes nők munkaerő-piaci reintegrációjának megoldatlansága (atipikus foglalkoztatási formák gyakorlatának hiánya.)
- A kivívott szabadság és egyenjogúság átírta a férfi-nő kapcsolatát és ennek hatását érezzük most.
- Nehéz megteremteni azokat a feltételeket, melyeket a fiatal felnőttek elengedhetetlennek tartanak ahhoz, hogy gyermeket tudjanak vállalni: megfelelő anyagi háttérrel (alacsony és/vagy bizonytalan a jövedelem), biztos munkahelyi pozícióval, és otthonteremtéssel, biztos lakáshelyzetet, mely Magyarországon – számos európai or-

szággal ellentétben – alapvetően lakástulajdont jelent.

- A gyermekvállalás két ember felelősséggel teli döntése kell, hogy legyen, és úgy tűnik, a férfiakban is egyre később érik meg a döntés, egyre később igénylik a saját utód születését. Arra hivatkoznak, hogy a gyermek vállalásához és egy család eltartásához szükséges anyagi feltételek nem állnak a rendelkezésükre, bizonytalan a saját megélhetésük is. Még a jó anyagi körülmények között élő férfiak jelentős része is arra hívja fel a figyelmet, hogy az utóbbi időben már nem birtokolják a valódi "biztonság" érzését (általános bizonytalanság érzése), jólétük viszonylagos, nem tudnak tartalékokat felhalmozni, és ha bármilyen ok miatt elveszítik munkájukat, akkor a mindennapi megélhetésük is veszélybe kerülhet.
- A gyermekvállalás növeli az elszegényedés esélyét.
- A gyermekvállalás hosszú távú vállalkozás, ami az öröm mellett terhet is jelent. A terhek súlya egy gazdaságilag nehéz, rosszkedvű országban lényegesen nagyobb, mint az örömeké. A stabilitás hiánya a szülővé válás ellen hat.
- Mivel a nők egyre iskolázottabbak egyre fontosabb számukra, hogy az anyaságot és a munkavállalást össze tudják hangolni. Ezt azonban sem a munkahelyek bizonytalansága, sem a családtámogatási rendszer folyamatos módosíthatósága nem könnyíti meg – hangsúlyozzák a szakemberek.
- A gyermekvállalást Mo-n konzekvensen női ügyként kezelik, ha nem »anyagépnek« tekintenek a nőket, nagyobb esély lenne a születésszám növekedésére is.
- Környezet sem támogató: a lakhatási, közlekedési, ok-

tatási feltételek nehezé teszik a gyermekvállalást.

- A kapcsolatok bomlékonysága, emelkedő számú válások, széthulló családok riasztóak lehetnek, a csonka családban felnövé gyerekek sem feltétlenül motiváltak arra, hogy már fiatalon gyermeket vállaljanak. Inkább választják a szabad, kötetlen, az élvezetek és az izgalom maximalizálására irányuló élvezeteket.
- A bizonytalanul kötődök száma nő, közös jellemzőjük, hogy nem bíznak a másokban, nem hisznek az életre szóló kapcsolatokban, nem égnék a gyermek utáni vágytól, laza, váltogatott kapcsolatokban élnek.
- Gyermekintézmények férőhelyeinek rohamosan csökkenése, babysitter megfizethetlensége, nagyszülői segítség elmaradása (távol élnek, még aktív dolgozók stb.)
- Félelem az elköteleződéstől, a felelősségtől vagy az addigi élet feladásától, mamahotel kényelmének élvezete,
- Egyre többen érzik úgy, hogy a családon kívül más életcéljaik is vannak, és ezek a célok versenyeznek egymással.
- Tudatosan választják a gyermektelenséget,

/*mert változnak a szaporodás feltételei és ehhez alkalmazkodnak, ez az evolúció lényege

mert sebzett, bántásokkal teli (verbális bántalmazás is) gyermekkoruk volt, nincs egészséges családképük, azt pedig, ami van, nem akarják újra megélni.

mert olyasfajta érdektelenség, magány jellemezte a családjukat, amely abban erősítheti meg őket, hogy „ugyan, miért akarnék gyereket?”. Nincsenek olyan szép családi élményeik, amelyek

miatt vágyhatnának rá. Sebzettségnek számít tehát a pozitív érzelmi megtapasztalások hiánya is. –

mert nagy úr van a mai családképben. A nő legtöbbször amazonként vagy szexuális lényként jelenik meg, a nő mint anya képe alig létezik. A nagymamáról már végképp nincs fogalmunk – ahogyan az apáról, nagypapáról sincs. Mit látott tehát a mai fiatalság abból, ami vágyható? Nincs miért elindulni „szerecsét próbálni”...

mert az állandó negatív hatások, a ránk zúduló szörnyű hírek következtében kialakul a depresszív viszonyulás. Ma már nincsenek példaértékű eszmék, nincsenek példaértékű hitvallások, nincsenek motivációk, amelyek arra sarkallnák a fiatalokat, hogy tovább akarják örökíteni őket.

s mert mindez összefügg a társadalmi nyomással, az önzéssel is. Hogy *nekem* legyen meg mindenem. *Én* érezzem jól magam. *Én* bontakozzam ki. *Én* érjem el a céljaimat. És ha ez teljesült, akkor ne kelljen megosztani. Ne kelljen éjszakázni. Ne kelljen elrontani az alakomat. Megszólalnak azok a szirénhangok, amelyek azt mondják, hogy ne akard az idealizált életedet elveszíteni az izzadságszagú szülőségért.* /

forrás:<http://family.hu/2013/11/gyermek-nelkul-szabandon-miert-mondunk-nemet-az-eletre/#sthash.hxX64PBW.dpuf>

És természetesen vannak okosan megmondó nyilatkozatok is...

4. Család-munka konfliktus

Az ember életében mind a család, mind a munka jelentős befolyással bír, és gyakran egymással szemben állít fel korlátokat. Ezek a korlátok feszültséget szülnek, mely

rányomja bélyegét az ember munkavégzésére, jó közérzetére, társas kapcsolataira, stb.

A kérdés ma már nemcsak az, hogy egy szervezet hogyan tudja megszerezni a fontos, képzett munkaerőt, hanem az is, hogy hogyan tudja megtartani és fejleszteni azt.

Ezt felismerve a hagyományos értelmezésben felfogott motivációs ösztönzők (munkabér, elismertség, anyagi, tárgyi kompenzációk stb.) mellett innovatív motivációs ösztönzőket kellett találni, többek között a megfelelő családbarát politika és eszközök alkalmazását a munka és család összeegyeztetésének kérdésében, mely egyre szélesebb körű gyakorlattá növi ki magát.

5. A hazai családbarát koncepció a termékenység növelésére és a Család-munka konfliktus feloldására

Szemezgetés a palettából

5.1 Kormányzati cselekvések

A kormányzat méltányolja a családbarát törekvéseket, és intézkedéseivel hozzájárul a munka és a család egyensúlyához.

Nézzünk néhány példát:

5.1.1 Pályázatok

- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma „**A család és gyerek érték**” - Családbarát munkahelyek kialakításának és fejleszté-

sének támogatására” címen ír ki pályázatot. A pályázat nyertesei jogosulttá válnak a „Családbarát Munkahely” cím használatára is a támogatási szerződésben meghatározott feltételek szerint. Hangsúlyozzák: a munkaadók számára is fontos a felismerés, miszerint az ő érdekük is, hogy munkavállalóik minél jobban ki tudjanak teljesedni a családi életükben is. 2013-ban 254 véglegesített pályázat érkezett be, amelyből 244 pályázat felelt meg a formai követelményeknek. Az Értékelő Bizottság 28 pályázatnak ítelt támogatást, ebből négy pályázó különdíjban részesül, korábbi családbarát intézkedéseik figyelembe vételével.

- A Nemzeti Erőforrás Minisztérium a „**Családbarát közgondolkodás népszerűsítése**” címen ír ki pályázatot.

A pályázat célja:

1. képzési programok, tréningek, rendszeres foglalkozások, előadássorozatok, melyek tematikája a fiatalok felkészítése a párválasztásra, házasságra, családi életre, szülők segítése a gyermeknevelésben, szülők támogatása párkapcsolatuk fejlesztésében (például: házasságra felkészítő tanfolyam, jegyesoktatás, családi életre nevelés, párkapcsolati tréningek, konfliktuskezelés, egészséges életmódra nevelés, szülőképzés, stb.);
2. kommunikációs programok, melyek népszerűsítik a család intézményét, felhívják a figyelmet a gyermekvállalás fontosságára különféle kommunikációs eszközökkel, programokkal (például: tematikus írások és cikkorozatok, egyedi műsorok, műsorblokkok, internetes tartalmak, felmérések, írott és elektronikus kiadványok, kiállítások, stb.);
3. helyi közösségi programok, programsorozatok, rendezvények, amelyek célja a házasság és a család értékének

felmutatása, jellemzően családok közösségi együttléte és összefogása, generációk közötti együttműködés ösztönzése, családokat támogató társadalmi környezet kialakítása, közösségi háló megerősítése a családok lakóhelyén.

Kiemelten támogatja a pályázat a megvalósítási időszakban a Házasság Világnapja (február második vasárnapja), a Láthatatlan Munka Napja (április első keddeje) illetve a Generációk Közötti Szolidaritás Napja (április 29.) kapcsán megvalósuló programokat.

5.1.2 Konferenciák

Fókuszban a Család konferencia

Személyes élmény. Az egész napos konferencia keretében Magyar Kormány családpolitikájáról annak főbb irányairól és eredményeiről adtak számot az előadók, ezzel is felhívva a figyelmet arra a tényre, hogy a kormányzat kiemelt hangsúlyt fektet a családok erősítésére, a családi élet és munka minél finomabb összehangolására.

Ízelítő a meghirdetett programból: Megnyitó - *Balog Zoltán* miniszter, Emberi Erőforrások Minisztériuma. Családpolitikai eredmények és irányok, „Családbarát közgondolkodás népszerűsítése” pályázat eredményeinek ismertetése - *Soltész Miklós* államtitkár, Szociális- és Családügyért Felelős Államtitkárság. Középosztályról és családokról számokban - *Orbán Balázs* kutatási igazgató, Századvég Alapítvány. A családok védelme az új magyar közjogi rendszerben - *Rétvári Bence* államtitkár, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium. Megújuló családtámogatási politika hatása a gyermeket nevelő családokra - *Kardosné Gyurkó Katalin* főtitkár, Nagycsaládosok Országos Egyesülete. Fiatal diplomások családalapítási lehetőségei - *Székelly András*, Három Királyfi Három Királynő Mozgalom. A munka és a család összeegyeztetésének irányába tett kormányzati lépések és eredmények. Családpolitika határon innen és túl - *Szabó Endre* elnök, Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége.

5.1.3 Tanulmányok

Az NGM-en belül létrejött "Családbarát Magyarországért" elnevezésű munkacsoport 2012-ben közzétette az *Új baby boom, a középosztály gyermekvállalási forra-dalma* című stratégiai vitaanyagát konzultációs céllal a Népesedési kerekasztal és a civilek javaslataival.

5.1.4. Intézkedések

Munka és család - Napjainkban különösen komoly kihívás e két terület összeegyeztetése. Ezért jó, ha tudjuk, milyen lehetőségeket teremt a családok számára a Munkahelyvédelmi Akcióterv, milyen intézkedések és jogszabályok teszik egyre inkább családbaráttá a munkavállalást, illetve, hogy melyek az elismerten családbarát munkahelyek hazánkban.

Minderről bővebben:

<http://www.csaladitudakozo.hu/images/5/5d/Munka.pdf>

Család és otthon - Az otthon megteremtése a legtöbb ember életének egyik legfontosabb célja. Éppen ezért sokat számít, ha a közösség, amelynek állampolgárként tagjai vagyunk, segítséget ad számunkra céljaink megvalósításában: a saját otthon megőrzésében (a devizahitelek megsegítésével), fenntartásában (rezsicsökkentés) vagy kialakításában (Otthonteremtési Program).

Minderről bővebben:

<http://www.csaladitudakozo.hu/images/b/b1/Otthon.pdf>

Család és támogatások - A gyermeknevelés szép és felelős-ségteljes feladata gyakran komoly anyagi megterhelést jelent a családok számára. Az állam többféle támogatást nyújt (családi adókedvezmény; családtámogatások) és lehetőségeket kínál fel (Erzsébet Program) annak érdekében, hogy a társadalom legkisebb közösségei, a családok napról napra előrébb juthassanak, könnyebben boldoguljanak.

Minderről bővebben:

<http://www.csaladitudakozo.hu/images/5/58/Tamogatások.pdf>

5.1.5 Ügyfélszolgálat

Családbarát, gyermekbarát ügyfélszolgálat már a kormányhivatalokban is, baba-mama szobákat adtak át egyes pest-megyei kormányhivatalokban.

5.2 Civil kezdeményezések

5.2.1 Három királyfi, Három Királynő mozgalom

Kopp Mária orvos, pszichológus által 2009-ben elindított mozgalom is azért tevékenykedik, hogy megszülessenek a kívánt gyermekek, hiszen a kutatások szerint a magyar fiatalok jóval több gyereket szeretnének, mint ahányat később vállalni tudnak.

Szervei:

Végeken Alapítvány: a mozgalom operatív szerve. Önkéntesek segítségével olyan projekteket és programokat valósít meg, melyek elősegítik a tervezett gyerekek megszületését.

Népesedési Kerekasztal: több munkacsoportban különböző javaslatokat készít, hogy a törvényhozás minél kedvezőbb feltételeket teremtsen a gyermekvállaláshoz.

Sajtókerekasztal: tagjai olyan médiában dolgozó szakemberek, akik a mozgalom céljával egyetértenek, és a témának publicitást biztosítanak.

Nevükhöz fűződik a Családbarát munkahely -, Életrevaló-, Babázászló-, Társkereső projekt, Apa-füzet, Család egyensúly konferencia...

Bővebben: haromkiralyfi.hu

5.2.2 Nagycsaládosok Országos Egyesülete

A Nagycsaládosok Országos Egyesülete - Szövetség (NOE) 1987-ben alakult. Céljaik: az élet és az anyaság tiszteletére nevelés, a házasságért és a jövő generációért érzett felelősség erősítése, a nagycsaládok sajátos érdekeinek képviselete és szolgálata, a nagycsaládok egymást ismerő és segítő közösségekké szervezése. A NOE tagjai azok lehetnek, akik háztartásukban legalább három gyermeket nevelnek vagy neveltek fel, az egyesület céljaival és feladataival egyetértenek, és lehetőségeik szerint részt vesznek azok megvalósításában.

Bővebben: www.noe.hu

5.2.3 Asszonyszövetség.

Mottójuk:

„Amilyen a nő, olyan a család, és amilyen a család, olyan a társadalom.” (Veres Pálné)

A millennium évében, 2000-ben alakult ernyőszervezet, melynek küldetése a lányoknak, asszonyoknak és civil szervezeteknek egy olyan együttműködése, amely a természetes női ideált képviselve elősegíti a nőknek a családban, a munkában és a közéletben való kiteljesítését.

Bővebben:<http://asszonyszovetseg.hu/>

5.3 Egyház

5.3.1 Magyar Katolikus Családegyesület

Sokféle tevékenységük mellett évente rendeznek Családkongresszust, 2013-ban a XX-at.

Bővebben: www.katcsal.hu

5.4 Felsőoktatás

5.4.1 Debreceni Egyetem

„Családi élet és a munka összehangolása – avagy hogyan segíti a munkavállalókat a családbarát munkahely” címmel rendezett konferenciát.

Családbarát intézmény, hiszen elkészült az Esélyegyenlőségi Terv, amelynek célja, hogy a foglalkoztatás valamennyi területén megelőzzék a hátrányos megkülönböztetését, és elősegítsék az esélyegyenlőséget, különös tekintettel a családokra - „Bababarát könyvtár” munkahelyi és lelki egészségmegőrző-

fejlesztő programok, rendszeres a kapcsolattartás a GYES-en, GYED-en lévő kismamákkal

2011-ben Családbarát munkahely díjat kapott. A Debreceni Egyetem Rektori Hivatalának pályázatában kiemelt szerepet kapott a családi rendezvények, valamint egészségvédelmi programok szervezése, a gyermekintézmények fenntartása mellett az olyan speciális szolgáltatások, mint a jogsegély, a családi konzultáció és a gyermekneveléssel kapcsolatos tanácsadás.

5.4.2 Eszterházy Károly Főiskola

2013-ban kapott Családbarát munkahely díjat. Az egri főiskola pályázatában egyebek közt vállalta, hogy a díj elnyerése esetén szervez egy családi napot, és felméri a dolgozók igényeit egy későbbi stratégia kidolgozásához. A rugalmas munkaidő kialakítása, a szünetek ritmizálása, a munkahelyi szolgáltatásokra vonatkozó igények megfogalmazása, illetve a GYES/GYED alatti, a könnyebb visszailleszkedést segítő mentális és szakmai támogatás is szerepel a célok között. Mint ahogy egy olyan kutatás elkészítése is, amely próbálja feltárni, hogy a főiskola alkalmazottainak családoként milyen segítségre van leginkább szükségük.

5.4.3 Hamburgi egyetem:

A nevesebb külföldi felsőoktatási intézményekben megtörtént a díj auditálása, amely növeli a díjazottak rangját és kötelezettségét is.

Bővebben: www.uni-hamburg.de/beschaefigtenportal/services_e.html#

5.5 Érdekvédelem

Szakszervezeti szinten is elindult a mozgolódás (SZEFE, ÉSZT, FDSZ, Aktív Szervezet, Liga). Sorra jelennek meg az Ifjúsági tagozatok családbarát programjaikkal. Pl. A SZEFEIT szervezésében a Közszolgálatok a fiatalok szemszögéből konferencián. hangzott el egy ironikus mondat, miszerint Magyarországon Családbarátok a munkahelyek:haza lehet vinni a munkát!:-). Tisztelet a kivételnek, sajnós igaz! Van mit fejlőd-nünk!

5.6 Tanulmányok

Spéder Zsolt és Kapitány Balázs demográfusok a jelen-ség háttérében álló okokat, összefüggéseket gyűjtötték össze friss tanulmányukban, mely a Demográfiai portré, 2012 című kiadványban jelent meg. Kézenfekvő oknak tűnik a gazdasági válság, de a kutatók szerint nem ennyire egyszerű a helyzet. Számos olyan ország van ugyanis, amelyet szintén erőteljesen érintett a válság, a termékenység mégsem csökkent. Szerintük az egyik magyarázat, hogy Magyarország most éri utol a nyugati országokat a gyerekvállalás későbbi életkorra tolásában.

5.7 Képzés

Az mtd Tanácsadói Közösség meghirdette egyedi tan-anyagára épülő, gyakorlatorientált Egyensúlyban a munka-magánélet- Pályázzon a „Családbarát Munkahely” díjra című, két napos konzultációval egybekötött komplex jogi és HR kép-zési programját.

Bővebben: www.mtdtanacsado.hu

6. Milyen legyen a Családbarát felsőoktatás?

Az mri-Kossuth rádió Napközben című műsorában a következők hangzottak el 2011-ben:

/*A statisztikák szerint míg 1990-ben a nők átlagosan 23, ma 27,5 éves korukban vállalják az első gyereket. Húsz éve a férfiak 29 évesek voltak, ma már viszont 33 évesek, amikor megszületik az első gyerekük. Javíthat-e a mutatókon a kollégiumi babaszoba, a rugalmas tanrend, a családbarát felsőoktatás?

A Népesedési Kerekasztal javaslata értelmében már az egyetemi évek alatt meg kellene teremteni a megfelelő körülményeket a gyerekvállaláshoz. Nem példanélküli ugyanis, hogy egy fiatal pár úgy dönt, egyetemistaként vállalja az első gyereket, de rengeteg akadályba ütközik.

Kopp Mária szociológus, a Népesedési Kerekasztal vezetője elmondta, kutatások szerint biológiailag a húszas évek a legmegfelelőbbek a gyerekvállalásra, amely így a nők későbbi karrierjét sem töri ketté. Sokan ugyanakkor azért tartják irreális ötletnek az egyetemi évek alatti gyerekvállalást, mert a babát el is kell tartani.

Kormosné Debreceni Zsuzsanna, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Családpolitikai Főosztályának osztályvezetője műsorunkban elmondta, míg korábban természetes volt, hogy a fiatalok húszas éveik elején kötöttek házasságot és vállaltak gyereket, ma már ez kitolódik a harmincas éveikre. A kollégiumi babaszobák kezdeményezése tömegesen nem fogja ugyan megváltoztatni a gyerekvállalási kedvet, de a cél az, hogy a jelenlegi akadályokat elhárítsák azok előtt a fiatalok előtt, akik már az

egyetemen gyereket akarnak vállalni. Éppen ezért nemcsak a kollégiumi szobák átalakításában, hanem az anyagi gátak elhárításában is gondolkodnak.

Laki Ildikó szociológus, az MTA Szociológiai Kutatóintézetének munkatársa arra hívta fel a figyelmet, hogy a kérdésben megosztott a fiatalok véleménye. Egy vidéki egyetemen végzett, nyolcvan főt érintő felmérése alapján elmondta: a gyerekvállalással kapcsolatban a hallgatók harminc százaléka nem tudott mit válaszolni, a fennmaradó részük pedig egyértelműen elutasította. Nekik más a perspektívájuk: utazgatni, karriert építeni szeretnének. A szociológus szerint számolni kell ezekkel a társadalmi szempontokkal is, és nem hagyható figyelmen kívül, hogy mit szeretnének a fiatalok. A húszas éveik végén, harmincas éveik elején viszont a hallgatók már másképp vélekedtek, számukra a gyerekvállalás már a kézzelfogható tervek között szerepelt.

Seifert Tibor, az ELTE kollégiumi főigazgatója kiváló ötletnek tartja a kezdeményezést, de felhívta a figyelmet arra, hogy a jelenlegi kollégiumok nem alkalmasak erre a feladatra. Szerint a normatíva ellátást is át kellene alakítani, jelenleg ugyanis az egyetemek nem érdekeltek abban, hogy támogassák a gyereket vállaló hallgatókat. Ez különösen kényes kérdés most, hogy a drasztikus elvonások az egyetemeket is érintették.

A műsorban elhangzott az is, hogy felmérések szerint a huszonévesen kezdett párkapcsolatok 72 százaléka nem marad meg. Az elmúlt húsz évben nemcsak értékválság, hanem értékváltozás is jellemezte a társadalmunkat. Szociológiai kutatások szerint a 18-29 éves korosztály körében a házasság egy tízes skála mindössze hetedik helyén szerepel. A fontossági sorrendben megelőzik a baráti társaságok, a külföldi tanulás és munkavál-

lálás is. Mind több fiatal gondolja úgy, hogy a tudatos karrier-építés elején nem fér bele a házasság és a gyerekvállalás.

Túry Krisztina, a Három Királyfi, Három Királylány Intézet vezetője ugyanakkor arról beszélt műsorunkban, hogy a kutatók szerint előnyben vannak azok, akik munkába állás előtt gyereket szülnék. Ráadásul a munkáltatók is szívesebben alkalmazzák azokat a nőket, akikről tudják, hogy várhatóan hamarosan nem egy el gyesre.

A szakemberek egyetértettek abba, hogy apró intézkedésekre van szükség, és sok oldalról kell megközelíteni a kérdést ahhoz, hogy a gyereket vállalni akaró fiatalok elől elháruljanak az akadályok. Ezek része lehet a kollégiumi babaszoba, a normatíva átalakítása és a családi napközik bevezetése is.*/

Forrás: www.mrl-kossuth.hu/hirek/itthon/milyen-legyen-a-csaladbarat-felsooktatasi.html

7.Honnan indultam? Választható tárgy és facebook oldal

Születésem után érintetté váltam a családbarát koncepció kérdésében, saját és a környezetemben tapasztaltak alapján ve-tődött fel bennem az alábbi javaslat(alapküldetés):

Párkapcsolat - Családtervezés - Várandósság - Szülés, Születés - Gyermekgondozás, nevelés – Család - Visszatérés a munkaerőpiacra, munkajog tartalmú választható (kötelezően vagy szabadon) tárgy bevezetése a felsőoktatásban, szélesebb körben a Sokszínű, Családbarát és Befogadó Felsőoktatás ki-alakítása, fenntartása és fejlesztése.

Indok: Az érintett generációnak hamisan elrettentő vagy túlságosan idealizált képzetek vannak csupán, nem ismerik a valós kihívásokat.

A szülés - születés - gyermekgondozás témakör az akár több diplomás, esetlegesen szakmabeli, 30-as, 40-es korosztályt is sok esetben feleslegesen kétségbeejtő helyzetek elé állítja vagy éppen ellenkezőleg: a komoly problémák elbagatellálásából továbbgyűrűző problémák hadával állnak szemben.

Életük fenti aktuális szakaszaiban információk hada árasztja el őket (Internet, média, kiadványok, tanfolyamok, szakértői tanácsok, nem szakértői tanácsok (fórumok, ismerősök, rokonok, családtagok)), amelyekkel több probléma is akad: - rutincselekvésre készítene fel, arra nem, milyen kihívások várnak rájuk valójában, - sok esetben ellentmondásosak, - terjengősek, a mai rohanó világban munka és a megélhetést biztosító pénz hajszolása mellett sem idejük, sem türelmük nincs végigolvasni, hallgatni ezeket, - sok esetben szétszórtnak és nem rendszerre találhatók meg.

A töredékes, eltúlzott információk következményei: - alacsony párkapcsolati, házassági, gyermekvállalási tendenciák, - meddőség, császármetszések, gyermekágyi depresszió, felesleges aggodalmakból adódó stresszes helyzetek, tápszerezés táplálás magas száma, szülés utáni betegségek (inkontinencia, anémia stb.) - válások, kapcsolatok szétbomlásának, csonka családoknak magas száma, - problémás gyermekek, fiatalok, felnőttek magas száma, és még sorolhatnánk...

Megvalósítás: Rövid, tömör, helyenként algoritmikus nyelven (pl. folyamatábrával, ha sára baba ezt, ezt ezt, és ezt kell megvizsgálni, mint lehetséges okot) felépített, folyamatosan ak-

tualizált, a valós életre felkészítő szakértői tananyag, amelyben szerepet kap az intuíción alapuló megoldások "használata" is.

Kihatása: A fenti negatív következmények javulása mellett igen sokrétű (a szakma, szakértők és a fiatalok közeledése egymáshoz, társadalmi, gazdasági kihatások stb.), többek között megoldaná a szülésznők foglalkoztatását (óraadó oktatóként történő alkalmazásukkal), mivel nincs betöltetlen szülésznői állás pl. Budapesten. Támogatná a Népesedési kerekasztal alábbi törekvését: "Támogassuk a tervezett gyermekek megszületését a biológiailag és pszichológiailag legmegfelelőbb korban (családbarát felsőoktatás!)."

A szakértők felkérése, a 'tananyag' írása, a kivitelezés folyamatban, a tájékoztatás folyamatos.

2012. decemberében készítettünk egy felmérést egyetemi nyugdíjasaink (oktatók, hivatali munkatársak...) körében az alapküldetéssel kapcsolatban,. Üdvözltek a kezdeményezést,a felmérés eredményének legfontosabb tanulsága, hogy 50 esztendővel ezelőtt is ugyanazon problémákkal álltak szemben az újdonsült szülők, mint a maiak.

Létrehoztam és kezelem a Sokszínű, Családbarát és Befogadó Felsőoktatásért elnevezésű facebook oldalt, ahol többek között ötletek, gondolatok, tények, megvalósítás, pályázati lehetőségek, programok, segítség, tanácsadás saját és mások tollából található.

Építő javaslataitokkal, tapasztalataitokkal, felajánlásaitokkal alakítsuk együtt, csatlakozzatok e mozgalomhoz!

www.facebook.com/SCSBFO?fref=ts

8. Globális cél: Elismerés a sokszínű, családbarát és befogadó felsőoktatásért” minőség díj kidolgozása, bevezetése és/vagy a fenti szemlélet kiépítésének, fenntartásának, fejlesztésének szakmai támogatása a magyar felsőoktatásban, országos felmérést követően.

A fenti elnevezésű projekt kezdeményezésekre (a program kidolgozójaként és tagozati alalnökként) az FDSZ-Ifjúsági tagozata segítségével valósul meg, ahol az anyaszakszervezet ez évben ünnepelte alapításának 25. évfordulóját.

Törös Szilárd FDSZ elnök szerint 25 év, azaz egy negyedszázad fordulópontot jelent, ahol szokás és érdemes megállni, vissza és előre tekinteni. Megváltozott körülmények között kellett és kell pozicionálni magát az FDSZ-nek, és megkeresni helyét, mint a felsőoktatási oktatókat-kutatókat és az oktatást közvetlenül segítő alkalmazottakat tömörítő szakszervezetnek.

Az FDSZ a jövőbe tekint és az aktív dolgozóinak maximális érdekképviselője, a nyugdíjas dolgozóikkal való törődés mellett arra koncentrál, hogy az ifjabb generációkat foglalkoztató problémák feltárásával miképpen lehet és kell megszólítani a felsőoktatásban dolgozó fiatalokat (oktatói és nem oktatói állomány), miként lehet a szakszervezeti munkát a fiatalok bevonásával erősíteni. „Új hang, új stratégia” a szakszervezeti munkában, amely változásokról folyamatos tájékoztatást adunk és remélhetőleg pozitív hatásait mihamarabb érezhetjük.

A felsőoktatás és a diplomaszerezés egyéni és társadalmi értéke, fontossága, nemzetgazdasági és nemzetstratégiai jelentősége kétségbevonhatatlan. A felsőoktatás a legfontosabb gazdasági növekedési tényező, a nemzetközi versenyképesség

és a nemzetgazdaság egésze szempontjából stratégiai jelentőségű ágazat.

A felsőoktatási intézmények számára mára követelmény a változó gazdasági körülményekhez való alkalmazkodás. A versenyképesség biztosítása elengedhetetlen többek között a szervezet vevőinek és azok igényeinek azonosítása nélkül. A Családbarát politikák térnyerésével munkavállalóink, hallgatóink elégedettségét is növelhetjük.

A termékenység növelésére szolgáló intézkedések kapcsán a felsőoktatás kiemelt terület kellene legyen, hiszen a népesség növekedése szempontjából ezt a célcsoportot kellene indirekt eszközökkel megszólítani.

A fent elhangzottak alakították ki bennünk az országos kezdeményezés igényét.

A projekt célja:

Olyan, magas szakmai színvonalon nyújtott, a felmerülő igények kielégítésére képes, általánosan, folyamatosan és ingyen elérhető szolgáltatási struktúra kiépítésének, fenntartásának, fejlesztésének szakmai segítése országos felmérést követően, amely szolgáltatások támogatni kívánják a családbarát közgondolkodás népszerűsítését a magyar felsőoktatásban, a házasság és a család értékének felmutatását, a generációk közötti együttműködés ösztönzését, a családokat támogató társadalmi környezet kialakítását, a család- és gyermekbarát közbeszédet és kommunikációt támogató programokat, a fiatalok felkészítését a párválasztásra, a házasságra és a családi életre, a szülők segítségét a gyermekvállalással és neveléssel kapcsolatos kérdésekben, a helyi családi közösségek építését, a családok egészségfejlesztését, valamint a nők és férfiak közötti harmo-

kusabb együttműködés elősegítését, és a nők és férfiak közötti társadalmi egyenlőséget szolgáló programokat, a sokszínűséget és a megváltozott képességűek integrálását.

Olyan campuszok kialakítása, ahol fiatal családok zökkenőmentesen lehetnek részei a felsőoktatás világának, a megfelelő infrastruktúra mellett rugalmas tanulmányi lehetőségeket támogatásokat, képzéseket, tanácsadásokat, rendezvényeket igénybe véve.

és/vagy

„Elismerés a sokszínű, családbarát és befogadó oktatásért” országos minőség díj kidolgozása és bevezetése a felsőoktatásban. A díjazás mellett előtámogatás és utókövetés is lenne, hogy valóban tartósan megmaradjanak és fejleszthetők legyenek ezek az elemek a felsőoktatási intézményekben. Kidolgozása az EFQM kiválóság modell alkalmazásával történik (Nemzeti díjak: Elkötelezettség a kiválóságért Elismerés a kiválóságért szintek), standard kritériumok kialakításával, értékelési modell kidolgozásával

A projekt szolgálja a felsőoktatási intézmények nappali, levelező, távoktatás, esti képzésében és az akkreditált rendszerű felsőfokú szakképzésében résztvevő aktív hallgatóit, továbbá öregdiákjait, leendő hallgatóit, munkavállalóit és külső kapcsolatainak szereplőit.

A Felsőoktatás speciális terület: A fenti intézkedéseket meg kell valósítani, azokról hírt kell adni egyrészt a munkavállalók (oktatók, nem oktatók), másrészt a vevőink (hallgatóság) irányába. és akkor a külső kapcsolatokról még nem is beszéltünk. Fontos ezt hangsúlyozni, bár az eltérő "kínálatot" sokszor átfedve is él-

vezhetik. Választott tevékenységeinket a Cselekvési és ütemterv dokumentumunk tartalmazza.

A projekt megvalósulásának előnyei:

- Támogatja a felsőoktatás hallgatóit életpályájuk tudatos megtervezésében, családtervezésben.

Erősíti a felsőoktatási intézmények vonzáserejét a felsőoktatásba bekerülni szándékozók körében, sajátos extrapotenciált jelent.

Növeli a hallgatók, munkavállalók intézményi kötődését.

Hosszabb távon megalapozza a felsőoktatási intézmények adománygyűjtő (fund raising) tevékenységének eredményességét.

Hozzájárul a felsőoktatási intézmények külső társadalmi-gazdasági kapcsolatainak kiépítéséhez.

Utat mutat a felsőoktatási intézményeknek eredményei megőrzéséhez, javításához.

Az oktatói munkakörök bővítése a Családbarát szolgáltatás munkakörökkel lehetőség a hallgatói családbarát szolgáltató szakma emberi erőforrás szükségletének javításához.

A minőségbiztosítási eljárások megjelenése az intézmények családbarát szolgáltatásában.

Meghatározó szerepe van a Bolognai-folyamatban deklarált, a felsőoktatási intézmények és a hallgatók partneri (a szolgáltató-fogyasztó viszonyon már túllépő!) kapcsolat-dimenziójának kialakításában, így a felsőoktatási

szolgáltatások fejlesztését célzó reformtörekvésekben, ezáltal a megindult felsőoktatási modernizációs folyamatban is.

A felsőoktatási intézmények családbarát szolgáltatása intenzív részét adhatja a fiatalokat segítő foglalkoztatási eszközöknek, ezért foglalkoztatáspolitikai vonatkozása lehet.

Mentálhigiénés, pszichológiai tanácsadása révén népegészségügyi célokat szolgál,

Közvetett értelemben európai integrációs célokat is segít.

9. Minden jó, ha jó a vége...

Magyarországon évek óta az egyik legalacsonyabb a gyermekvállalási hajlandóság a többi országhoz képest. Számos mozgalom, szervezet és intézkedés törekszik a fiatal (felsőoktatásban tanuló) nemzedékek megszólítására. - A felsőoktatási intézmények is kezdik felismerni, hogy a Családbarát, befogadó intézkedéseikkel munkavállalóik, hallgatóik elégedettsége mellett, intézményi kötődésüket is növelik. - Sok az okokat elemző nyilatkozat, vannak köztük "okosan megmondók" is, amelyektől borsószik a hátam. Hiszen, ahány fiatal, annyi input paraméter, amiért a 20-as éveik elején (és még később sem) nem vállalnak gyermeket. Nagyon sok írható a nemzedékek, társadalom, politika, gazdaság, világnézet, trend, kultúra és szinte mindent felsorolhatnék számlájára. Évtizedek visszaállítani a vágyott világot (melyiket?), ha egyáltalán lehetséges, van rá kereslet és...napokat beszélhetnénk erről.

"Ezért érdemes úgy megszólítani a szülőképes generációkat, hogy a nyomásgyakorlásnak, a demagógiának még csak a látszata se merüljön föl." forrás:MNO

És mindenekelőtt megkérdezni Őket, nem egy utcai riport erejéig: Miért? Miként, mikor segíthetnénk?

Hiszen „Mindenki családban kezdi az életét, és bármilyen irányt is vesz a sorsa, legyen élete során védve és megtartva a család által.”- mondja a mai politika.

„A család a második anyaméh; ha a magzat beszélni tudna, azt mondaná: „mi élünk”, nem pedig azt, hogy „én élek”. Törekedni kell, hogy a család is „mi” legyen: közösség, melynek van ideje a beszélgetésre, az együttlétre. Nem más, mint a nagylelkűség, az ajándékozás iskolája, mely az individualizmus legyőzésére szolgál.”- mondja az egyház.

És ebben a mai felfordult világban még az sem baj, ha nem vér szerinti (mozaik család, örökbefogadott gyermek, életre szóló baráti közösség) - mondom én.

„Ha száz ember egy helyen ugyanazt szeretné, akkor abból egy új gondolat születik majd valahol a világban. Közösen el tudunk indítani egy olyan változást, ami az életet szolgálja majd” – fejezi be a hozzászólásokat Bagdy Emőke professzor asszony."

Kívánom, hogy így legyen!

Palya Bea gondolataival zárom soraimat Drága Grétim, kislányom!

„Ma egy éve születek téged kisbabává, magamat anyává. A leggazdagabb, leggyönyörűbb évem volt ez. Csendes ujjongás van bennem még így reggel, persze, hosszú a nap, és veled amúgy is inkább hangos az ujjongás, mondod a te kis szavaidat, csipogsz, kiáltozol, sikongatsz, és én ezt annyira imádom. Mennyire félttem, hogy az, aki voltam, már nem leszek! De lettem más. Ami fontos volt a régi életemből, azt áthoztam, ami meg nem kellett, elmállott... vagy talán elvitte a víz, miközben a szülés hömpölygő folyóján átkeltem a nem-anyaság partjáról az anyaság partjára. Lág্যabb, szabadabb most minden bennem. Igen, anyának lenni végtelen szabadság, az lehetek, aki igazán vagyok. Kapok tőled, anélkül, hogy te szándékkal adnál, tanulok tőled, anélkül, hogy te szándékkal tanítanál, szeretve érzem magam, anélkül, hogy szándékkal szeretnél, és visszaterelődöm veled a jelenbe, anélkül, hogy te bárhová is terelnél. Csak vagy. Nem csinálsz semmit szándékkal, és pont ez benne a legfelfoghatatlanabb. Elmondhatatlanul szeretlek, és azt kívánom, legyen az életed teljesség. Tiéd a világ.”

Horváth Balázs

**„Diszek” migrációja az érdekvédelemben -
jogalkotás és praxis**

„Tessék itt a titkom. Nagyon egyszerű: jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.”¹

---

¹ Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg

1. Bevezetés

Jelen cikkemmel a fogyatékossgal élő emberek oktatásban bejárható útját kívánom bemutatni, egy olyan fogyatékosági ág kiemelésével, amely nem rendelkezik országos hatókörű érdekvédelmi szervezettel.

A felsőoktatásban egyre nagyobb számban megjelenő képviselők azt mutatják, hogy újra kell gondolnunk az érdekvédelmüket és a velük kapcsolatosan alkalmazott oktatás politikai koncepciót. Az érintetteknel mind nagyobb igény mutatkozik arra, hogy felmentést helyett valódi fejlesztést kapjanak és ezáltal olyan diplomához jussanak amely a munkaerőpiacon történő elhelyezkedésüket megkönnyíti.

Egyfajta új értelmiségi réteg kezd kibontakozni a hagyományos és modern értelemben vett fogyatékosági csoportok között.

Az érdekvédelmi szervezetek a tudásmenedzsment és karrier-menedzsment területén, olyan módszereket kell integráljanak, amely az érintettek mind szélesebb rétege számára elérhető.

A szakszervezeti mozgalomban újra kell definiálni a megváltozott munkaképességű emberek fogalmát, hiszen ide tartoznak a munkahelyi balesetekben sérültek, illetve a születésüktől fogva fogyatékos emberek is. A sport és a művészet mellett fontos kitérési pont a munka világa is, ahol megfelelő szakképzettség birtokában tud kibontakozni az egyén.

Írásomban ezért a felsőoktatásnak szentelek kiemelt szerepet, mert az ott tapasztalható változások határozzák meg az alsóbb szinteken történő végrehajtást.

A tanulás vonatkozásában a felsőoktatásban tanulmányokat folytató fogyatékos hallgatók közül a „diszes”, azaz diszlexiás – diszgráfias maradványtünetekkel rendelkezőkről szóló szabá-

lyozási sajátosságokat, az ott tapasztalható sajátos helyzeteket, amelyek alapján benyomásaikat szerzik, majd kialakítják a saját stratégiáikat.

A jogalkotói szándék vizsgálatát követően bemutatom a hazai oktatási rendszer sajátosságait, amikkel minde fogyatékosággal élő hallgatónak meg kell küzdenie.

2. A felsőoktatásban tanuló fogyatékos személyek társadalmi integrációját meghatározó szervezetek

2.1 Közalapítványok a felsőoktatásban tanuló fogyatékos személyekért

2.1.1 Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány²

A 2006-ban alapított közalapítvány célja a mindenkori kormányzat fogyatékosok társadalmi rétegeit érintő stratégiák végrehajtása a rábízott források révén. A célok megfogalmazása elsődlegesen a kormányzat feladata, a szakmai kivitelezés pedig a kuratóriumi útmutatások alapján történik.

A szervezet kiemelt feladatai közé tartozik az oktatás fejlesztése olyan külföldön már jól működő példák meghonosításával, amelyek befogadására nyitott a magyar társadalom.

Másik főfeladat a különböző fogyatékosági ágaknak megfelelő akadálymentesítés elősegítése, valamint a mindenkori források pályázati úton történő elosztása, melynek felhasználását szakmai munkacsoportok véleményezik és ellenőrzik.

---

²www.fszk.hu 2011. december 16.

2.1.2. *Tempus Közalapítvány*³

Elsősorban Európai Unió pályázati források koordinálására létrehozott civilszervezet, mely a felsőoktatásban aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkezők számára, melyet kiterjesztettek az oktatói és szakdolgozói rétegre is. Napjainkra már nem csupán európai, hanem a világ nagyrészen elérhető projektek koordinálásában is részt vesz (Leonardo da Vinci program, Fullbright ösztöndíj). A pályázatok mellett a képzések is kiemelt szerepet kaptak a Life Long Learning és az e-Learning program keretében.

Fogyatékos személyek számára először 2011-ben nyílt lehetőség az Erasmus programom belüli ExchangeAbility projekt keretében sérülés-specifikus továbbképzésen részt venni, amit az Eötvös Lóránd Egyetem hallgatói próbálhattak ki először Magyarországról.

2.3. *Egyenlőbánásmód Hatóság*

A hazai jogrendben sajátos jogosítványokkal 2004-ben létrehozott testület feladatai:

„A hatóság az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének gyanúja esetén a jogaiban sértett fél kérelmére, vagy a törvényben meghatározott esetekben hivatalból, hatósági eljárást folytat le annak megállapítása érdekében, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés.

Kérelem alapján vizsgálatot folytat, hogy az arra kötelezett munkáltatók elfogadtak-e esélyegyenlőségi tervet. Ha az arra kötelezett munkáltató (az ötven főnél több személyt foglalkoztató költségvetési szervek és a többségi állami tulajdonban lévő gazdasági társaságok) elmulasztotta az esélyegyenlőségi terv

---

³www.tka.hu, 2011. december 16.

elfogadását, a hatóság felszólítja a mulasztás pótlására és szankcióval sújthatja.

Közérdekű igényérvényesítés joga alapján pert indíthat a jogában sértett személyek és csoportok védelmében. 2007. január 1.-jétől a hatóság előtt a társadalmi és érdek-képviselési szervezetek közérdekű igényt érvényesíthet.

A hatóság továbbá véleményezi az egyenlő bánásmódot érintő jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei és jelentése tervezeteit, javaslatot tesz kormányzati döntésekre, jogi szabályozásra. Rendszeresen tájékoztatja a közvéleményt és a Kormányt az egyenlő bánásmód érvényesülésével kapcsolatos helyzetről, tájékoztatja az érintetteket az igényérvényesítés lehetőségeiről. Közreműködik azoknak a jelentéseknek az elkészítésében, melyeket az egyenlő bánásmód hazai érvényesülésével kapcsolatban nemzetközi szervezetek részére kell megküldeni.

Feladatai ellátása során együttműködik az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testülettel, az érintett társadalmi és érdek-képviselési szervekkel, valamint az állami szervekkel."⁴

Eljárást indíthat minden olyan magánszemély is, aki a jogszabályban meghatározott védett tulajdonságában megkülönböztetést szenved.

A diszkrimináció alapjául szolgáló tulajdonságok⁵:

- a) nem,
- b) faji hovatartozás,
- c) bőrszín,
- d) nemzetiség,
- e) nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozás,

---

⁴Egyenlő Bánásmód Hatóság honlapja 2011. október 21-diki állapot
⁵Dr. Ozvári – Lukács Ádám: Egyenlő bánásmód - nyűg, vagy esély? Című előadása (Pest Esély Nonprofit Kht., 2010. március 11.)

- f) anyanyelv,
- g) fogyatékoság,
- h) egészségi állapot,
- i) vallási vagy világnézeti meggyőződés,
- j) politikai vagy más vélemény,
- l) anyaság (terhesség is!) vagy apaság,
- m) szexuális irányultság,
- n) nemi identitás,
- o) életkor,
- p) társadalmi származás,
- q) vagyoni helyzet,
- r) foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama,
- s) érdekképviselőhöz való tartozás.

A hagyományos bírósági eljárások helyett jóval rövidebb ügyintézési határidővel dolgozó hatóság jelentős társadalmi szemléletformáló szerepet tölt be, ezért fordulnak végső kétségbe esésükben a fogyatékosággal élő személyek hozzá. A közigazgatási eljárásban meghozott határozatok csak bíróságon támadhatók meg, melyek ítéletei már másodfokúnak számítanak.

3. Fogyatékos személyek tanulmányait befolyásoló jogi szabályozások

3.1. Magyarország Alaptörvénye⁶

A Nemzeti Hitvallás 2. bekezdése szerint:

„Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.

Valljuk, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki.

Valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet.

Valljuk, hogy a közösség erejének és minden ember becsületének alapja a munka, az emberi szellem teljesítménye.

Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét.”

Az emberi méltósághoz való jog, valamint az elesettek említése kapcsán már deklarálja a jogalkotó az elkötelezettségét.

Az Alapvetés H cikkelyének (3) bekezdése egy – eddig nem említett – újdonságot tartalmaz:

„(3) Magyarország védi a magyar jelnyelvet mint a magyar kultúra részét.”

A rendelkezés komoly érdekérvényesítés a Siketek és Nagyothallók Szövetségének részéről, amely a siketek közösségét jelnyelvi kisebbségként definiálja.⁷

⁶Magyarország Alaptörvénye, forrás Magyar Közlöny 43. szám 2011. április 25., 10656. o.

⁷Sándor Judit: Nyelvi és kulturális kisebbség (SINOSZ, 2009) (I. számú melléklet)

Ez természetesen felvet néhány jogértelmezési vitát a fogyatékoság és nyelvi kisebbség vonatkozásában, mivel a szociális ellátó hálózatban komoly tétel a fogyatékosággal élő állampolgárok ellátása.

A rendelkezések között a XV. cikkely már konkrétan fogalmaz:

„(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

(3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

3.2 2009. évi CXXV. törvény a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról

A jogszabályt fontosnak tartom megemlíteni, mivel a rendelkezései nemcsak a szegregált, hanem az integrált oktatási rendszert is érzékenyen érintik.

Az állam által biztosított térítésmentes jelnyelvi tolmácsolások a következőképpen alakulnak, 5.§.:

„(1) Az állam által biztosított térítésmentes jelnyelvi tol-

mácsszolgáltatás időkerete évi 36 000 óra, személyenként legfeljebb évi 120 óra.

(2) Az (1) bekezdés szerinti éves személyenkénti időkereten felül az állam

a) a tanulói jogviszonnyal összefüggésben a gimnáziumban, szakközépiskolában, illetve szakiskolában tanulói jogviszonyban álló személy részére tanévenként 120 óra,

b) a hallgatói jogviszonnyal összefüggésben a felsőoktatási hallgatói jogviszonyban álló személy részére szemeszterenként 60 óra,

c) a képzéssel összefüggésben a felnőttképzésben részt vevő személy részére képzésenként a képzés óraszámára 20 százaléknak megfelelő mértékű

tértégmentes jelnyelvi tolmácsszolgáltatást biztosít.”

Nappali képzésben jelentősen behatárolt a siket személyek kommunikációs akadálymentesítése ebből a szempontból, miközben ismert, hogy a tanulók

10%-át jegyzik meg annak, amit olvasnak.

20%-át jegyzik meg annak, amit hallanak.

30%-át jegyzik meg annak, amit látnak.

50%-át jegyzik meg annak, amit látnak és hallanak.

90%-át jegyzik meg annak, amit mondanak és csinálnak.⁸

Az oktatás szempontjából új elem a 10. §-ában olvasható intézményi kötelezettség, 10.§. (3)-(4):

„(3) Közszolgáltatási tevékenység esetén a jelnyelvi tolmácsolás költségét a tevékenységet végző, illetve a szolgáltatást nyújtó szerv, szervezet vagy intézmény viseli.

8Dr. Gyarmathy Éva: Diszlexiás tanulókról felsőfokon MTA Pszichológiai Kutatóintézet 2010.

(4) A közoktatásról szóló törvény, a szakképzésről szóló törvény, a felsőoktatásról szóló törvény és a felnőttképzésről szóló törvény alapján megszervezett szóbeli vizsgák során a jelnyelvi tolmácsolás költségét a vizsgát szervező intézmény viseli.”

Ezen rendelkezés értelmében például a tanulmányi hivatalok kötelesek az óránkénti bruttó 7.840Ft-os jelnyelvi tolmácsolás díját fizetni.

Fentiekből fakadóan sokszor találkozhatnak az oktatók azzal a dilemmával, miszerint a siket hallgatók tanácstalanok a zökkenőmentes felkészülést illetően. A napi ügyintézés megnehezíti sokszor az intézményenként eltérő kifizetésre jogosultak behatárolása, valamint az év végi pénzügyi teljesítések zárolása, valamint az előre nem látható ismétlő vizsgák száma, a teljesítések igazolása. Ezen nehézségek kiküszöbölésére nevesítette a felsőoktatási törvény a hallgatók tanulmányainak segítő erőforrások biztosítását kezelő fogyatékosügyi koordinátort.

3.3. 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

A jogszabály úttörő jellegét már elveszítette, mivel megalkotása óta már több konkrét ágazati jogszabály is született, de mégis ebben olvashatók azok az alapelvek, melyek napjainkban is meghatározzák a jogalkotók szemléletét.

Az oktatásról két cikkely erejéig fogalmazza meg az alapelveket a jogalkotó az alábbiakban; 13-14.§.:

„13. § (1) A fogyatékos személynek joga, hogy állapotának megfelelően és életkorától függően korai fejlesztésben és gondozásban, óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, fejlesztő felkészítésben, szakképzésben, felnőttképzésben, továbbá felsőoktatásban vegyen részt a vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerint.

(2) Abban az esetben, ha az - az e célra létrehozott szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint - a fogyatékos személy képességeinek kibontakoztatása céljából előnyös, a fogyatékos személy az óvodai nevelésben és oktatásban a többi gyermekkel, tanulóval együtt - azonos óvodai csoportban, illetve iskolai osztályban - vesz részt.

(3) A kiskorú fogyatékos személyt megilleti az a jog, hogy fejlesztése késedelem nélkül megkezdődjön, amint fogyatékoságát megállapították.

14. § A fogyatékos személy óvodai nevelését, iskolai nevelését és oktatását ellátó óvodát és iskolát a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság véleménye alapján.”

A 14. §-ban olvasható intézményválasztás során joggal merül fel az olvasóban a szabad intézmény választás jogának csorbítása, de ez megérthető a speciális iskolák földrajzi elhelyezkedését, a fogyatékosági ágak befogadására alkalmas személyi állomány, valamint a mindenkori demográfiai mutatók miatti kapacitási sajátosságok ismeretében. Napjainkra természetesen előnyre vált a befogadó intézményi magatartás, mely következtében az integrált oktatás sokkal népszerűbb és elfogadottabb lett az enyhén fogyatékos személyek esetében.

A jogszabály külön érdekesség a sport említése a 18.§-ban:

„18. § (1) A fogyatékos személy számára lehetővé kell tenni a művelődési, kulturális, sport- és más közösségi célú létesítmények látogatását.

(2) A fogyatékos személy számára - sportolási lehetőségeinek megteremtéséhez - a sportolási célú, szabadidős intézmények használatát hozzáférhetővé kell tenni.

(3) A fogyatékos személyek szabadidő- és tömegsportját a Wesselényi Miklós Sportközalapítvány támogatja, a fogyatékos személyek verseny- és élsportjának támogatása a központi költségvetésből történik.”

Ismeretes, hogy az intézményi komplex akadálymentesítés Magyarországon igencsak gyerekcipőben jár, erről egy későbbi fejezetben kívánok részletesebben írni. Mindenesetre a koncepció már egyértelmű: olyan oktatási intézményekre van szüksége az iskoláknak, melyek egyszerre akadálymentesek is.

3.4. 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről

Ezen jogszabály több helyütt rendelkezik a fogyatékos diákokról, az őket megillető specifikus és integrált nevelésről. Mégis a jogalkotó a sajátos nevelési igényű diákok közé sorolja őket, amit így fogalmaz az értelmező rendelkezésében 4.§. 25.:

„25. sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavar-

ral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd, ”

Ezen meghatározások értelmében a pedagógusok többsége az úgynevezett SNI-s (speciális nevelési igényű) diákok közé sorolja. A besorolást összezavarja a roma kisebbséghez tartozókkal való egyoldalú szemlélet is. Az intézmények számára létfontosságúvá vált az SNI-s gyermekek regisztrációja, mivel esetükben 2, illetve 3 főt is elszámolhatnak a velük való foglalkozások során a fenntartó felé.

Ezen fogalmi rendszerben szocializálódott diákok és szüleik számára sok esetben megalázó a rehabilitációs bizottságok, illetve a nevelési tanácsadók elé való járulás, mivel ott leginkább stigmatizálják őket. Ugyanis az ellátó rendszer inkább diagnosztizál, de megoldási alternatívákat nem nyújt.⁹

3.5. 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról

A korábbi szabályozási anomáliáknak vetett véget a törvény, mely már nevesíti a fogyatékoság élőkkel kapcsolatban alkalmazandó alapelveket. Az indokolatlan felmentéseket kiküszöbölendő a 49. §. (8) bekezdése a következőket rögzíti:

„(8) Az e bekezdés alapján nyújtott mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható és nem vezethet az oklevél által tanúsított szakképzettség megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.”

---

⁹Dr. Csépe Valéria : "Disz"-ek az egyetemen - Szakadék a tudomány és praxis között?
című előadása, (MTA Szociológiai Kutatóintézet 2011. szeptember 29.)

Ezen rendelkezés egyértelműen elkülöníti a hátrányos helyzetet a fogyatékoságtól, így teremt tisztább viszonyokat a résztvevők számára. A középiskolai tanulmányok alatt megadott felmentések továbbvihetők a

A jogszabály értelmező rendelkezése – a közoktatási törvénnyel ellentétben – már jóval világosabban fogalmaz, 108.§. 6.:

„6. fogyatékossgal élő hallgató (jelentkező): aki mozgásszervi, érzékszervi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékossg együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd;”

A törvény véleményezésekor a meghatározás vitája során több szakember azon a véleményen volt, hogy a beszéd fogyatékosok kategóriáját válasszák el a megismerés és viselkedés fejlődési rendellenességtől. A Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO) helyett Fogyatékossgok Nemzetközi Osztályozásában (FNO) használatos kódokat használjanak a szakértők, mivel sok esetben a fogyatékossgnak semmi köze a krónikus betegséghez.

Ezen kódok használatával a felvételi eljárásban benyújtott dokumentumok gyorsabban és szakszerűbben ellenőrizhetőek lennének, ha még a kormányzat többletpontokkal kívánja támogatni a felvételizőket. További érv volt a „diszes” diákokkal szembeni folyamatos stigmatizáció elleni fellépés, ugyanis még mindig alkalmazzák rájuk a „*megismerési viselkedésfejlődési rendellenesség*” kifejezéseket.

A fenti anomália szemléltetésére kitűnő példa az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. által üzemeltetett felvi.hu honlapon található tájékoztató a Fogyatékossgal élő többletpontjai című tájékoztatójukban található fogyatékosági csoportok felosztása:

„Érzékszervi fogyatékosok

Hallássérültek

Hallássérültnek nevezzük azokat a személyeket, akiknek hallásküszöb értéke mindkét oldalon a beszédfrekvenciákon 40 dB felett van, és ezt audiológiai állomás igazolta. A hallássérültek lehetnek nagyothallók és siketek.

Látássérültek

Látássérültnek nevezzük azokat a személyeket, akiknek látássérülése legalább 67%-os. Súlyosabb formája a vakság, enyhébb formája a gyengénlátás.

Testi fogyatékosok

Mozgássérültek

A mozgássérülés lehet veleszületett, esetleg a születés folyamán, akár a későbbi életszakaszban vagy baleset következtében létrejött károsodás, melyek gyakori jellemzője a bénulás, a görcsös túlmozgás, a végtaghiány, beszédzavar, melyeket egyéb sérülések is kísérhetnek.

Beszéd fogyatékosok

A beszédakadályozottság egyik legjellemzőbb jele, ha hiányzik vagy torzul a hangzó beszéd, zavart lesz a kiejtés, megváltozhat a beszédhangok színezete is. Jelentősen változhat a beszéd ritmusa, ami maga után vonja a dadogás-hadarást. Később ezek a nyelvi problémák leggyakrabban a nyelv írásbeliségében fordulnak elő, mint diszlexia, diszgráfia. Ugyancsak súlyos beszéd fogyatékossg a motoros diszfázia, szenzoros diszfázia.

Autisták

Az autizmus egy idegi-fejlődési rendellenesség, ami csökkent

mértékű társadalmi kapcsolatokban, kommunikációs képességekben, abnormális viselkedési és érdeklődési mintázatokban nyilvánul meg.

Megismerés és viselkedésfejlődési rendellenességgel élők
A kategória meghatározása - elsősorban a tudományterületi átfedések miatt - a szakirodalomban sem egységes. A teljesség igénye nélkül néhány fontosabb és ismertebb részterület kiemelhető: olvasási zavarok (diszlexia), írási zavarok (diszgráfia), helyesírási zavarok (diszortográfia), számolási zavarok (diszkalkulia), viselkedési zavarok (pl. hiperaktivitás, figyelemzavarok stb.).”

3.6. 79/2006. (IV. 5.) Kormányrendelet

A Felsőoktatási törvényhez kapcsolódó végrehajtási rendelet részletezi a fogyatékosági ágak szerint adható könnyítéseket valamint az igazolások rendjét.

A kedvezményekről a 18.§. az alábbiakban rendelkezik:

„18. § (1) *A fogyatékosággal élő hallgató számára - kérelmére - a felsőoktatási intézmény a tanterv előírásaitól részben vagy egészében eltérő követelményeket állapíthat meg, illetve - figyelemmel a felsőoktatási törvény 39. §-ának (7) bekezdésére - azok teljesítésétől eltekinthet.*

(2) Mozgáskorlátozott hallgató esetében:

a) biztosítani kell - a szabályzatban foglaltak alapján - a gyakorlati követelmények teljesítése alóli részleges vagy teljes felmentést, illetve annak más formában történő teljesítését,

b) helyettesíteni lehet az írásbeli vizsgát szóbelivel, a szóbeli vizsgát írásbelivel,

c) a hallgató mentesíthető a geometriai, szerkesztési feladatok alól, ha nem tudja a szükséges eszközöket használni, de szóban a szabályok ismerete megkövetelhető,

d) lehetővé kell tenni az írásbeli feladatok megoldásához szükséges speciális eszközök (különösen speciális füzetek, írógép, számítógép), valamint kerekesszékekkel, továbbá más segédeszközzel is megközelíthető, dönthető, állítható csúszásmentes felülettel ellátott asztallap használatát,

e) szükség esetén a nem fogyatékosággal élő hallgatókra vonatkozóan megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt, illetve személyi segítőt kell biztosítani.

(3) Hallássérült (siket, nagyothalló) hallgató esetében:

a) a szóbeli vizsga helyett biztosítani kell az írásbeli vizsgalehetőséget,

b) a súlyosan hallássérült (siket) hallgató az államilag elismert nyelvvizsga követelménye alól is felmentést kaphat,

c) aki fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga szóbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat az „A” típusú (szóbeli) nyelvvizsga letétele alól,

d) a hallgató kérésére a szóbeli vizsgáztatás esetén jelnyelvi tolmácsot kell biztosítani,

e) az érthetőség és a megértés szempontjából a feltett kérdéseket, utasításokat egyidejűleg szóban és írásban is meg kell jeleníteni a hallgató részére,

f) minden vizsgáztatás alkalmával szükséges a segédeszközök (pl. értelmező szótár, kalkulátor), a vizuális szemléltetés biztosítása,

g) szükség esetén a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani.

(4) Látássérült (vak, gyengénlátó) hallgató esetében:

a) az írásbeli vizsgák helyett a szóbeli vizsga lehetőségét, illetve az írásbeli számonkérés esetén speciális technikai eszközök használatát biztosítani kell,

b) aki fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a „B” típusú (írásbeli) nyelvvizsga letétele alól,

c) a fogyatékosága miatt egyes gyakorlati követelmények teljesítése alól felmentést kaphat, illetve a gyakorlati követelmények teljesítése megfelelő (nem gyakorlati) követelmények teljesítésével helyettesíthető,

d) a hallgató mentesíthető a geometriai, szerkesztési feladatok alól, de szóban a szabályok ismerete megkövetelhető,

e) a kérdések, tételek hangkazettán, lemezen, pontírásban vagy nagyításban történő hozzáférhetőségét, megfelelő világitást, személyi segítőt, illetve szükség esetén a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani.

(5) Beszéd- és más fogyatékos (különösen súlyos beszédhiba, diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) hallgató esetében:

a) a súlyos beszédhibás hallgató a szóbeli vizsga helyett írásbeli vizsgát tehet valamennyi vizsgatárgyból; amennyiben a hallgató a szóbeli vizsgalehetőséget választja, úgy számára a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani;

b) a diszlexiás - diszgráfiás hallgató

ba) írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát vagy szóbeli helyett írásbeli vizsgát tehet,

bb) ha fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga írásbeli követelményeinek telje-

sítésére, felmentést kaphat a „B” típusú (írásbeli) nyelvvizsga letétele alól,

bc) ha fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga szóbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat az „A” típusú (szóbeli) nyelvvizsga letétele alól,

bd) a hallgatónak írásbeli vizsga esetén a nem fogyatékos-sággal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési idő-nél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani,

be) részére az írásbeli beszámolóknál a számítógép használata megengedett,

bf) részére a vizsga esetén a szükséges segédeszközöket (pl. írógép, helyesírási szótár, értelmező szótár, szinonima szótár) biztosítani kell,

bg) ha fogyatékosága miatt nem képes az államilag elismert „C” típusú nyelvvizsga szóbeli és írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a nyelvvizsga letétele alól;

c) a diszkalkuliás hallgató a számítási feladatok alól felmentést kaphat, esetében a vizsgák alkalmával engedélyezhető mindazon segédeszközök használata, amelyekkel a hallgató a tanulmányai során korábban is dolgozott (táblázatok, számológép, konfiguráció, mechanikus és manipulatív eszközök), továbbá hosszabb felkészülési időt lehet számára biztosítani.

(6) Az autista hallgató esetében a szakvélemény és a kérelme alapján a (2)-(5) bekezdésben meghatározott kedvezmények alkalmazhatók.

(7) A (2)-(6) bekezdésekben a felkészüléshez biztosítható hosszabb felkészülési idő a nem fogyatékosággal élő hallgatók esetében megállapított időtartamhoz képest legfeljebb 30%-kal hosszabbodhat meg.”

A (6) bekezdésben olvasható kedvezmény vonatkozásában több fogyatékosügyi koordinátor is szót emelt az illetékes tárcánál, mivel ez szinte korlátlan előnyben részesítést tesz lehetővé számukra. Persze ilyenkor joggal merül fel a kérdés: mi keresni valója van egy autistának a felsőoktatásban? Érdemes lenne tisztázni az autizmus különböző fokozatait, ha kell a kizáró tényezőket is.

Az igazolások rendjéről a 19. §. Rendelkezik, mely a folyamatos változások következtében jóval szigorúbb a korábbiakhoz képest. A középiskolai tanulmányok után vizsgált fogyatékos-sággal élők esetében csak a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal (korábban: Országos Rehabilitációs és Szociális Szakértői Intézet) adhat ki.

3.7. 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékos-sággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

A hazai fogyatékosokat tömörítő érdekvédelmi szervezetek kezdeményezésére ratifikált nyilatkozat komoly előrelépés volt nemzetközi jogi téren, mivel hazánk az elsők között ratifikálta.

Az egyezmény sajátosság a mindenkori kormányzat és a civilszervezetek általi jelentések elkészítése. Utóbbit hívják szakmai berkekben árnyékjelentésnek, mely sokszor a valódihoz közelebb álló esetekre hívja fel a figyelmet.

A fogyatékoság definíciója már sokkal tágabb,; 1. cikk 2. bekezdés:

„Fogyatékosággal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.”

Ezen megközelítés értelmében a szervátültetett személyek is fogyatékosnak minősülnek. Tovább is bővíthetnék a kört, de írásommal nem ez a célja.

4. Fogyatékos hallgatók létszáma Magyarországon

A 2006-2010. közötti kormányzati ciklusban több fogyatékosügyi koordinátor is szeretett volna hozzájutni az Oktatási Minisztérium felsőoktatásban regisztrált fogyatékos hallgatók összlétszámainak adataihoz, ez csak később sikerült a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézetének munkatársaitól.¹⁰

Ezen a ponton is szembesültünk a kollégákkal azzal a ténnyel, hogy a kormánynak talán tudatosan nem érdeke a valódi létszám átláthatósága, mert akkor jóval nagyobb forrást kell biztosítani az intézmények felé.

Az alábbi táblázat szintén nem fedi teljesen a valóságot - a korábban említett inaktív, de felmentését kérő hallgatók miatt -, viszont nagyon jól szemlélteti az érintett hallgatói réteg megjelenését a felsőoktatásban.

---

¹⁰Laki Ildikó: Esélyek és lehetőségek a fogyatékos fiatalok és a fiatal felnőttek társadalmi integrációjában (L'Harmattan Kiadó, 2010)

1. táblázat

év	2002/ 2003.	2007/ 2008.	2009/ 2010.	2010/ 2011.
hallgatók száma (fő)	341 187	359 391	328 075	361 347
nők száma (fő)	104 008	120 278	116 981	199 580
fogyatékos hallgatók száma (fő)	271	1176	1658	2134

Összeállította Laki Ildikó a KSH¹¹ és a NEFMI¹² adatok alapján (2011.)¹³

„A kutatás szerint a magyarországi 70 felsőoktatási intézmény közül 21-ben vannak jelen fogyatékossgal élő hallgatók. A legtöbb hallgatónak állami felsőoktatási intézményekben (12 – 361 fő /2011. június 7-i állapot szerint) van jogviszonya, a magán- és egyházi intézményekben csekély számarányban vannak jelen (9 intézmény – 35 fő /2011. június 7-i állapot szerint)¹⁴. Az állami intézmények akadálymentesítése részben megoldott, illetve a felsőoktatási beruházások okán folyamatosan zajlik.”¹⁵

11KSH: Központi Statisztikai Hivatal (www.ksh.hu)

12NEFMI: Nemzeti Erőforrásfejlesztési Minisztérium (www.nefmi.gov.hu)

13Forrás:

<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/okt0910.pdf>. Letöltve: 2011. április 27. és június 12.

14Az adatok kiszámítása Laki Ildikó 2011.03.08-05.23. között zajlott Fogyatékosügyi koordinátorok a felsőoktatásban című kutatása alapján történt.

15Uo.

5. A diszlexia témakörét meghatározó irányvonalak

A témakörben két kutató hölgy nézetei határozzák meg a diszlexia megközelítését. Mindketten a Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Kutatóintézetének munkatársai, mégis másként értelmezik a rendelkezésükre álló kutatások adatait.

5.1. Dr. Csépe Valéria agykutatásai

Dr. Csépe Valéria sorozatos agyaktivitási vizsgálatainak alapját a külföldi kutatások adták, a sajátosságát pedig a magyar nyelv. Az egyén kognitív fejlődésében végbemenő folyamatok és a létrejövő zavarok összefüggését elsősorban organikus eredetre vezeti vissza, melyet az emberi agy specifikus funkcióval hoz összefüggésbe.¹⁶ A tanulási nehézségeket elválasztja a diszlexiától, mert az előbbi nem feltétlenül kell összefüggésben álljon organikus okokkal. A lemaradó gyermekeket könnyen bélyegzi meg a nevelési tanácsadóknak dolgozó gyógypedagógusok sokasága, miközben valójában nem organikus, hanem szocializációs okok miatt küzdenek a diszlexiásnak mondott diákok a nehézségeikkel.¹⁷

16Dr. Csépe Valéria: *Az olvasó agy* (Akadémiai Kiadó, 2006.)

17Dr. Csépe Valéria : "Disz"-ek az egyetemen - Szakadék a tudomány és praxis között? című előadása, (MTA Szociológiai Kutatóintézet 2011. szeptember 29.)

5.2. Dr. Gyarmathy Éva digitális bennszülöttei

Dr. Gyarmathy Éva álláspontja szerint a diszlexiások a meg nem értett zsenik kategóriájába tartozók. A történelemből vett példákon levezetve mutatja be a felgyorsult világot, mely nem tudja követni a technikai újdonságokat, valamint képtelen hatékony módszerekkel átadni a megnövekedett ismereteket. Több gyakorlati példán keresztül mutatja be a diszlexia és a hátrányos helyzetben szocializálódó kisebbségek közös kapcsolódási pontjait. Gyakorlati tanácsokkal látja el a hátrányos térségekben működő oktatási intézmények vezetőit, akik komoly sikereket érnek el a közösségek formálásában és menedzselésében. A „H2O projekt” keretében működő mozgalom már 11 iskolával (231 pedagógussal, 1918 diákkal) valószínűsíti meg a Stanfordi Egyetemről adaptált pedagógiai módszereket a hazai viszonyokra alkalmazva. A kezdeményezés súlyát jól mutatja, hogy igazi „alulról jövő kezdeményezés” az övék, a siker pedig egyedülálló.¹⁸

A „hejőkeresztúri csoda” valóban működő oktatási program, mely során a frontális oktatás helyett úgynevezett Komplet Instrukciós Programot valósítanak meg. A pedagógusok minden órára felkészülnek, nem egy helyben ülve oktatják az anyagot, hanem munkacsoportokba szervezett kis közösségek számára adják ki, mely a részére adott idő után be kell számoljon mindenki előtt a megoldás folyamatáról, a csoportmunkáról. Gyakorlatilag 8-10 éves cigánygyerekek olyan prezentációt tartanak, ami több fiatal felnőtt büszkeségére is válhatna.

---

¹⁸Digitális Esélyegyenlőségért Alapítvány, www.h2oktatas.hu 2011. szeptember 13.

6. Lehetséges út – a nyilvánosság

A korábbi fejezetekből látható mennyire sajátos a diszlexiás – diszgráfiás hallgatók helyzete. A többi fogyatékosági ág vonatkozásában jelentős lemaradást jelent az országos hatókörű érdekvédelmi szervezet hiánya, mely kellő tudásbázissal és precedens esetekkel tudná segíteni az oktatásban lemaradásokkal küzdő gyermekek boldogulását. Nem újabb szociális ellátó rendszert kell megalkotni, hanem olyan élő példákat állítani a fogyatékosággal élők és a velük foglalkozó szakemberek elé, akiket érdemes követni.

Magyarországon először 2012-ben jelent meg cikk, melyben diszlexiás hallgató felvállalta az arcát és a nevét a róla készült riport során. Ő már azon diszlexiások közé tartozik, akinek óvodás kora óta ismert volt az állapota és nyelvvizsgát is szerzett a középiskolai tanulmányai során.

7. Fogyatékos személyek jogai és az esélyegyenlőség kérdései

Az esélyegyenlőség, mint jól hangzó fogalom alapvetően a társadalmi hátrányok csökkentésére hivatott használni az olyan társadalmi csoportok esetében, melyek önhibájukon kívül kerülnek jelentős hátrányba. Az oktatásba való bekerüléssel a később elhelyezkedési esélyek növelése komoly kitörési pont lehet mindazok számára, akik élnek is vele.

Természetesen valódi esélyegyenlőség sosem létezhet, mivel már a magzati korban olyan szociális és kulturális különbségek vannak a megszületendő gyermek környezetében, ami meghatározza a későbbi sorsukat.

Az alapvető nevelési cél az esélyerősítő technikák megtanulá-

sa és alkalmazása kell legyen, mivel ez viszi előbbre nemcsak az egyént, hanem az őt körülvevő társadalmat is.

A fogyatékosügy terén végzett operatív munka kihat más hátrányos helyzetű csoportok működésére is, így szorosan kötődik a kisebbségi, családi, idősügyi kérdésekre is. Álláspontom szerint az esélyegyenlőségi szakemberek számára kitűnő tapasztalat a terepen való munka az érintettekkel, önmagában a jogok kiharcolása csak részsiker lehet.

A közintézmények kötelező jelleggel elkészítendő esélyegyenlőségi tervei konkrét elképzeléseket kell megfogalmazzanak az adott közösségben dolgozók részére.

Az érintett csoportok:

- a) Fogyatékosok és rokkantak,
- b) Romák,
- c) Idősek,
- d) Családosok,
- e) Nők,
- f) LMBT kisebbség.

Több ajánlás megfogalmazódott olyan civilszervezetek részéről, akiknek feladata a témában kevésbé járatos intézmények felkészítése.

Több egyetem is rendelkezik esélyegyenlőségi tervvel, melynek átdolgozása folyamatban van, mivel az oktatás és a munkavállalók érdekeinek összehangolását követően egységes dokumentumban célszerűbb szabályozni az érintett csoportok segítségét. Érdemes átgondolni a mindenkori fogyatékosügyi koordinátorok jogkörét a hatékony segítség érdekében.

8. Összegzés

A társadalom szemléletformálására tett kísérletek messze elmaradtak a várakozásoktól, nem volt elég a médián keresztül beavatkozás, komolyabb eszközöket kellett alkalmazniuk a politikai vezetőknek. Ennek egyik nyilvánvaló oka az Európai Unióval való jogharmonizáció, a másik pedig a több évtizede halogatott szociális rendszer átalakítása. Utóbbi halogatása komoly költségvetési tényező, mivel Magyarországon közel 600.000 fogyatékossgal élő személy él.¹⁹A 2011. évi népszámlálási adatok már realisabb képet mutatnak az eddigiekhez képest, mivel 10 év alatt ez a létszám jelentősen változott. Az inaktív munkaerő piaci állomány csökkentésének egyik módja volt a 40 év feletti személyek fogyatékossga minősítése, ezáltal pedig a szociális ellátó rendszer felduzzasztása fogyasztói oldalról. Ezen megoldás annyira népszerűvé vált a fogyatékosok körében, hogy még az aktív munkaképes réteghez tartozók is inkább az ellátó rendszerbe akartak és akarnak most is kerülni, mivel a mindenkori fizetésük csupán néhány ezer forinttal haladja meg a fogyatékossgai és a szociális támogatások havi összegét.

A rosszul kommunikált kormányzati intézkedések miatt feszültség alakult ki az érdekvédelmi szervezetek és a kormány között. Mára már világossá vált, hogy a vártnál több jogosult személy van a rendszerben. A rehabilitációs foglalkoztatás terén átalakulóban vannak az akkreditált munkahelyek, melyeknek célja olyan értékálló tevékenység folytatása, ami a piacon is életképes.

A szociális ellátó rendszerbe kerülés kritériumai mellett meg kell említenünk a felsőoktatásban finanszírozott fogyatékos

---

¹⁹KSH adatok, www.ksh.hu

személyek és krónikus betegek ellátásának jogosságát is. Nem biztos, hogy a mindenkori állam pénzéből támogatni kell az eleve rokkantnyugdíjasok képzését, akiknek szándékában sem áll a megszerzett szakképesítéssel integrálódni a munkavilágába, majd onnan adófizetőként kivenni a részét a társadalmi közterhek viseléséből. Nehéz téma, de mindenképpen újra kell gondolni, mivel egy mai magyarországi diploma átlagban 4-6 millió forintjában van a magyar államnak (kivételesen ez alól az orvosképzés).

Álláspontom szerint elsőként az utazási kedvezmények átalakításával kell kezdeni a szemléletformálást, mivel ez a mindennapi életben résztvevők számára is egyértelművé teszi az érintettséget.

Az alábbi táblázatban fogalmaztam meg az érintett társadalmi csoportokhoz tartozók számára megadható maximális kedvezményeket. Mint ismeretes a nyugdíjasok 70 éves koruktól díjmentesen vehetik igénybe a közlekedési társaságok szolgáltatásait.

A nyugdíjasok ellátáshoz mindenképpen hozzá kell nyúlni, mivel sok esetben magasabb nyugdíjat kap az ellátott, mint az aktív dolgozó. Ki kell mondanunk a megkerülhetlent: csak a rászoruló nyugdíjasoknak jár a jelentős kedvezmény, de nem az ingyenesség. A térítésmentes kategóriát teljesen el kell törölni, mert újra egyfajta népszokássá fog válni a kivételezettek közé való bekerülés. Ugyanis a helyközi közlekedés jelentős részét az ingyenesen utazók foglalják le, ezzel is tovább terhelve a közösségi közlekedés finanszírozását. Egy teljes árú jegy megvásárlásával az utas valójában a ráeső költségvek 40%-át viseli közvetlenül, a többit a központi költségvetésből pótolja a magyar állam.

2. táblázat

Társadalmi csoport	Helyi közlekedés	Helyközi közlekedés
Kisgyermekek (iskolás korig)	70%	70%
Iskolások (tankötelesek)	60%	60%
Nyugdíjasok	80%	80%
Fogyatékosok, rokkantak	80%	80%

Másik lehetséges megoldás az alacsony nyugdíjjal rendelkezőknek a korcsoportos kedvezmények további bővítése 5%-al, 5 évenkénti sávokban.

Nem szerencsés a kormánynak az a jogalkotási gyakorlata, amely során különbséget tesz a kedvezmények igénybevételekor az egymástól eltérő fogyatékosági csoportok között. Ahogy korábban már említettem a BNO kódok helyett a FNO kódokat kellene használni. Így nem fordulna elő az, hogy egy múzeumi látogatás során az ételallergiás gyermek ugyanolyan megítélés alá kerül, mint egy kerekesszéssel közlekedő mozgáskorlátozott személy.

Felhasznált Irodalom:

kutatopont.hu/files/2013/09/Magyar_Iffusag_2012_tanulmanykotet.pdf

Dr. Gyarmathy Éva: Diszlexiás tanulókról felsőfokon MTA Pszichológiai Kutatóintézet 2010.

Dr. Csépe Valéria: Az olvasó agy (Akadémiai Kiadó, 2006.)

Dr. Csépe Valéria: Kognitív fejlődés-neuropszichológia (Gondolat Kiadó, 2005)

Laki Ildikó: Esélyek és lehetőségek a fogyatékos fiatalok és a fiatal felnőttek társadalmi integrációjában (L'Harmattan _Kiadó, 2010)

Dr. Budai Balázs Benjámín – Sükösd Miklós: M-kormányzat, M-demokrácia (Akadémiai Kiadó , 2005)

Magyarország Alaptörvénye, (Magyar Közlöny 43. szám 2011. április 25.)

Spéder Zsolt és Kapitány Balázs: Demográfiai portré 2012

Juhász Tímea: Családbarát munkahelyek, családbarát szervezetek Doktori értekezés 2010

A felsőoktatás átalakítás stratégiai irányai és soron következő lépései EMMI vitaanyag 2013

www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/szocialis-csaladi-es-ifjusagugyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/megjelentek-a-2013-as-csaladpolitikai-palyazatok-kiirasai 2013.október

www.fdsz.hu 2013.október

www.csaladhalo.hu/interju/csalad-vedjen-es-tartson-meg-bennunket 2013.október

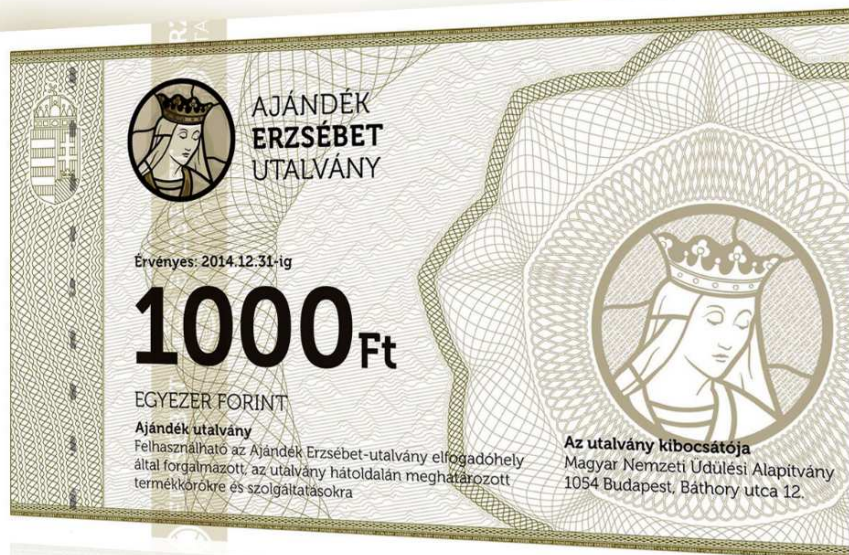
www.magyarurir.hu/en/node/49973 2013.november

www.baptist.hu/hu/hirek/egyhazi-hirek/fokuszban-a-csalad-2013.november

ERZSÉBET UTALVÁNY CSALÁD

Gondolt már az év végi ajándékozásra?
Ajándék Erzsébet-utalvány
már élelmiszerre is!

Motiválja Ön is dolgozóit év végén vagy jutalmazza üzleti partnereit és rendeljen Ajándék Erzsébet-utalványt!

Az aktuális elfogadóhelyi kedvezményekről honlapunkról tájékozódhat!

Rendelje meg most!

www.erzsebetutalvany.hu

